

DF Revy

Fedora, DSpace og de andre	4
Informationskompetence- og kvalitetsudvikling i uddannelsessystemet i Norden	7
Danmarks Forskningsbiblioteksforenings Årsmøde	10
Det Nordiske Bibliotek i Athen fylder 10 år	12
Personalisering er smart, men brugerne er skeptiske	14
DanBib – ”fysisk” og ”virtuel” fælleskatalog	18
Kan weblogs bruges til at understøtte bibliotekernes netressourcer?	20

Danmarks Forskningsbiblioteksforening – DF Revy 28. årgang nr. 7, november 2005

Redaktion

Naja Porsild (ansvarshavende)
Handelshøjskolens Bibliotek
Fuglesangs Allé 4
8210 Århus V
Tlf. 8948 6523
nap@asb.dk

Redaktionsudvalg

Adrian Price
Danmarks Veterinær- og Jordbrugsbibliotek
Tlf. 3528 2116
ap@kvl.dk

Mai Aggerbeck

CVU Vita
Tlf. 9612 1500
ma@cvuvita.dk

Bente Lope

Aalborg Universitetsbibliotek
Tlf. 9635 9360
bl@aub.aau.dk

Abonnement

Årsabonnement for ikke medlemmer 390 DKK
plus porto.

Meddelelser om adresseændring og andet, der
vedrører ekspedition af DF Revy, bedes rettet til:

DFs sekretariat

Hanne Dahl

Statsbiblioteket

Universitetsparken

8000 Århus C

Tlf. 8946 2207

Fax 8946 2220

df@statsbiblioteket.dk

DF Revy	Deadline	Udkommer
Nr. 8	26 okt	05. - 09. dec
Nr. 1	30 nov	09. - 12. jan
Nr. 2	18 jan	20. - 24. feb

Manuskripter kan overføres elektronisk som fil til
redaktionens e-mail eller afleveres på diskette (Word)

Annoncer

1/1 side: 3300 kr.

1/2 side: 1860 kr.

2-sidet indstik, 4 farver: 3.300 kr.

Priserne er excl. moms, foto-, layout- og reproarbejde.

Gentagelsesrabat 15%. Ved indrykning i en hel
årgang gives 25% rabat.

Alle henvendelser vedrørende annoncer bedes
rettet til redaktionen. (Se adresser ovenfor)

Grafisk design og fotos

Hreinn Gudlaugsson

hrg@asb.dk

Tryk

Elbo Grafisk A/S

Oplag: 1100

ISSN 0106-0503

4 Fedora, DSpace og de andre

Af Alfred Heller

7 Informationskompetence- og kvalitetsudvikling i uddannelsessystemet i Norden

Af Claus Bjerg

10 Danmarks Forskningsbiblioteksforenings Årsmøde

Af Helle N. N. Hindstedgaard

12 Det Nordiske Bibliotek i Athen fylder 10 år

Af Gunilla Heick

13 Kort nyt

14 Personalisering er smart, men brugerne er skeptiske

Af Michael Poltorak Nielsen

18 DanBib – ”fysisk” og ”virtuel” fælleskatalog

Af Anders-Henrik Petersen

20 Kan weblogs bruges til at understøtte bibliotekernes netressourcer?

Af Esben Fjord Nielsen

22 Kort nyt

23 Mødekalendar

Fra Redaktionen

Det er ganske vist....

Det er fornøjelse at kunne fortælle, at DF Revy er kommet online. Fra menubjælken på DFs hjemmeside www.dfd.dk linkes til DF Revy. På forsiden findes et udvalg af spændende artikler fra de seneste numre af bladet. Og i "Revy arkiv" fra venstre menuøjle kan ældre numre downloades i PDF-format.

Første gang man klikker på ikonet med hængelåsen på DFs hjemmeside, vil man kunne oprette sit eget personlige password. Man opgiver sit medlemsnummer (som fremgår af postoplysningen på det trykte DF Revy) i formen 0654-M og indtaster herefter det password, man ønsker. Ved næste login angives medlemsnummer og det personligt valgte password.

DF Revy er online tilgængelig fra og med årg. 27, nr. 1, 2004 med tilladelse fra forfattere til at publicere deres værker online. Aftalen mellem DF og forfattere opfylder de krav, der stilles til "Open Archive Initiative" og online adgang til digitalt materiale. De enkelte numre vil blive tilgængelige, efterhånden som copyright clearance med forfatterne er på plads.

Institutional repositories

IR er digitale arkiver med åben adgang ved de enkelte uddannelsesinstitutioner. Arkiverne

kan bruges og udnyttes til registrering og oplægning af bl.a. forskningsresultater, undervisningsmateriale m.v. På den måde kan IR bidrage til at understøtte den danske forskningsdatabase, som en national søgetjeneste, koble de institutionelle digitale arkiver sammen og derved gør genbrug af metadata mulig.

Hvor langt er man kommet, hvad sker der indenfor området og hvilke værktøjer er til rådighed til arkivsoftware for "open sources"? – Læs artiklen i bladet.

Informationskompetence

"The never ending story" ... og et efterhånden internationalt initiativ med krav om dels at gøre de studerende mere informationskompetente og dels ønsket om formulering af kompetencemål i den overordnede undervisningsplan på uddannelsesinstitutionen. Nordinfolit afholdt i Helsingfors sin 4de sommerskole om IK – læs mere inde i bladet.

Personalisering er smart, men brugerne er skeptiske

Hensigten med personalisering er dels at reducere og optimere mængden af information, som brugeren modtager i forbindelse med søgning og browsing, dels at inspirere brugeren

ved hjælp af tilpassede ekstra-tilbud. Er man træt af "støj" i forbindelse med informationsøgninger på nettet kunne personalisering være et oplagt hjælpemiddel – men kan man stole på søgeresultaterne?

Mere om DanBib

En fælleskatalog med virtuelle elementer og samsøgning i danske biblioteksbase. Artiklen fortæller, hvordan DBC har søgt at efterkomme ønskerne fra den store diskussion om "fælleskatalogen" og DanBib/bibliotek.dk – specifikt ønskerne indenfor DanBibs ILL-funktioner.

Weblogs som en del af bibliotekernes netressourcer?

Med få midler og minimalt teknisk kendskab til web design kan alle komme til orde gennem weblogs. Hvorfor ikke udnytte denne kommunikationsmulighed med vores brugere? I USA er man på nogle af Universitetsbibliotekerne begyndt at bruge weblogs i forlængelse af bibliotekets øvrige tilbud. En slags platform, hvor weblogs i kombination med andre online værktøjer tilbyder biblioteksressourcer på en anden måde end de traditionelle tilbud.

Redaktøren

Fedora, DSpace og de andre

Kort gennemgang af Open Source arkivsoftware - bl.a. til brug for "Institutional Repositories"

Af Alfred Heller

I de senere år tales der om begrebet "Institutional Repositories" (IR), som skal give forskningsinstitutterne mulighed for at arkivere deres forskningspubliceringer, gøre dem tilgængelig for et publikum, samt hjælpe med bevaringsopgaven. Der er udviklet computerprogrammer, der klassificeres som IR, selv om ikke alle er begrænset til anvendelsen til dette formål.

Alfred Heller

Ph.d. og civilingeniør
Systemarkitekt og Specialkonsulent
Center for Videnteknologi (CVT)
Danmarks Tekniske Videncenter (DTV)
ajh@cvt.dk

Introduktion

Før vi er klar til at se på den software, der i almenhed anses som "Institutional Repository" citeres her en af de definitioner, der kunne danne basis for udtrykket:

"A university-based institutional repository is a set of services that a university offers to the members of its community for the management and dissemination of digital materials created by the institution and its community members. It is most essentially an organizational commitment to the stewardship of these digital materials, including long-term preservation where appropriate, as well as organization and access or distribution." (www.dspace.org)

Jeg mener, at denne definition fanger de centrale egenskaber, der danner de specifikationskrav, vi anvender for udvikling af de computersystemer, som ønskes af universiteterne. Der kunne dog tilføjes ønsket om integration af IR-komponenten i de eksisterende infrastrukturer, dvs. andre computersystemer.

Fedora og DSpace har det til fælles, at de er udviklet i programmeringssproget Java under Open Source paradigme, at de stammer fra berømte universiteter beliggende i USA, samt at de er finansieret af samme fond, The Andrew W. Mellon Foundation. Ellers er det svært at finde en fællesnævner. På trods af dette forhold, bliver de ofte nævnt i flæng og oftest som (Digital) "Institutional Repositories". Et af formålene med den nærværende artikel er, at afløse denne sammenblanding med oplysning. Herudover er formålet naturligvis også, at give en gennemgang af værktøjerne og de erfaringer, der foreligger hos forfatteren og dennes organisation.

DSpace er en færdig softwarepakke, som berettiget kan klassificeres som "Institutional Repository" (IR). Fedora derimod er ikke en

færdig applikation, og endnu mindre et færdigt IR-system. Det er mere et værktøj/platform til håndtering af alle mulige slags digitale objekter og deres indbyrdes forhold. Det kan dog forventes, at der indenfor et års tid vil findes applikationer til bl.a. IR-formål, som vil være bygget på Fedora. Mere herom under afsnittet om Fedora.

Der findes andre systemer, som kan klassificeres som IR. Det nok mest anvendte er vel E-prints som danner basis for arXiv⁵, verdens nok største preprint service indenfor emner som f.eks. fysik, matematik og computer forskning. Endvidere kan det nævnes, at der i New Zealand er udviklet et alternativ, som hedder Greenstone⁴. Programmet henvender sig til brugere med mindre sofistikerede behov og er i den nuværende version kun anvendelig for simple web-kollektioner. I en planlagt version vil dette dog ændre sig, hvis det kommer dertil.

På DTV har vi forsøgt os med Fedora og DSpace, men kun set på en ældre version af Greenstone. Konklusionen fremføres nedenfor.

E-print

E-prints¹ er udviklet på University of Southampton, UK. På websiden fremgår det, at der findes 161 arkiver med ca. 86.000 records. Programmet bliver altså anvendt i større stil, hvilket ikke helt kan siges om nogle af de andre softwarepakker.

E-prints er udviklet i programmeringssproget "Perl". Systemet har nok sammen med Greenstone⁴ de mindste systemkrav. Installationen kræver færdigheder i kompilering m.m. Det gælder dog også de andre nævnte systemer, men det er en overkommelig udfordring for de fleste. Programmet kan i høj grad konfigureres såvel i forhold til funktion, som i forhold til udseende. Konfigureringen skal være på plads

før ibrugtagning, da mange egenskaber ikke kan ændres, når systemet er i drift. (Det er ikke anderledes for DSpace). E-prints tilbyder simple web-brugergrænseflader, der hjælper med administration og anvendelse af systemet.

Da undertegnede ikke selv har installeret e-print, så overlader jeg læserne til egne undersøgelser gennem linkene givet nedenfor, bl.a. gennem et link til beskrivelse af implementering af et e-print system.

DSpace

DSpace² er udviklet i samarbejde mellem MIT og Hewlett-Packard Company, og er født som Institutional Repository, som det er beskrevet på deres hjemmeside, hvorfra citatet i indledningen er hentet.

Installationen af DSpace er rimelig lige til, hvis man har erfaringer i Java programmerer. Der skal lidt konfigurerings til og der kan anvendes en del "tricks" til effektivisering af denne proces.

Har man installeret softwaret, er næste trin at tilpasse programmet, så det passer til ens egen anvendelse. Programmet definerer en "enhed" (item) på en måde, hvor en given metadata beskriver en eller flere digitale filer (pit streams). Samlinger af digitale objekter kaldes "Collections", som hver har sin egen brugergrænseflade (side). Dermed kan man browse og søge i en enkelt collection eller på tværs af disse. Til brug for specielle forhold kan man etablere "virtuelle collections", som ser ud til at være samlinger, der dog kun eksisterer som en slags tværgående søgninger gennem systemets andre samlinger.

Brugere kan opdeles i 2 grupper - brugere, der aktivt lægger data ind i systemet (submitters) og brugere, der ser på dataene (end users). Submitters organiseres i "Interessegrupper",

DSpace er en færdig softwarepakke, som berettiget kan klassificeres som "Institutional Repository" (IR). Fedora derimod er ikke en færdig applikation, og endnu mindre et færdigt IR-system.

såkaldte "Communities", evt. opbygget med hierarkiske sammenhænge som selvstyrende grupper, der hver kan have sin måde at deponere og kvalitetssikre sine data på. Som supplement hertil, tilbyder programmet "virtuelle" samlinger, som baseres på objekter, der ligger på tværs af de organisatoriske samlinger. Til alle de nævnte procedurer, er der udviklet ret nemme og brugervenlig grænseflader.

Når man har opbygget sine grupper og samlinger, skal rettigheder for brugerne i forhold til samlinger og interessegrupper afklares. Her tilbyder DSpace et brugervenligt web interface, der dog straks bliver for omstændeligt at bruge, når man har mange brugere. Nedenfor nævnes arbejde, der er lavet for at løse denne opgave mere effektivt.

Er modellerne for samlinger og grupper introduceret, er det meget vigtigt at fremhæve, at den centrale, og nok mest krævende opgave for opbygning af et IR-system er, at kunne overføre de konkrete forhold for et nyt IR til de modeller, der ligger for det givne software. Man kan opbygge sine grupper således, at de gengiver de organisatoriske forhold på den givne institution, f.eks. fakulteter, institutter og forskningsgrupper. Man kan også klassificere sine data efter type, f.eks. rapporter, fuldtekst-artikler, billeder m.m. Mulighederne er mange og kræver et grundigt forarbejde. Det tager lidt tid at implementere modellen i DSpace, men svært er det ikke. Når alt dette er på plads, er lidt "smarten up" af brugergrænsefladerne oplagt, så ens eget depot ikke ser ud, som alle de andres. Nu er systemet klart til slutbrugerne, som har adgang til arkivet gennem den brugergrænseflade, som er opbygget for det givne system.

Adgangsberettigede brugere kan have en eller flere roller i forhold til en eller flere samlinger/grupper. Man kan være administrator, editor, peer reviewer eller submitter, samt kombinationer heraf. En submitter kan, efter login, vælge mellem de samlinger, han/hun har rettigheder til. Hvis man vil aflevere en publikation eller lignende, vil man blive bedt om at udfylde en række skemaer, der tilsammen udgør et workflow, som afsluttes med accept af de licensbetingelser, der knytter sig til deponering af filer, hvorefter de uploades. De deponerede objekter vil indgå i et workflow afhængigt af de aftaler, en given gruppe eller samling har aftalt. Har man aftalt, at der forekommer et peer-review, så vil dokumentet indgå i den "kø" af dokumenter, som står til review. Alle udvalgte peers vil blive tilbudt jobbet gennem brugergrænsefladen, men også gennem en mail-alert. "Først-til-mølle princippet" gælder her - er dokumentet accepteret, vil det blive synligt for offentligheden.

Som nævnt, skal man tildele en bruger rettigheder for hver gruppe og hver samling. Dette er en omfattende opgave, selv om man har en brugergrænseflade hertil. For et universitet er det ikke et realistisk scenario. Derfor har DSpace, i samarbejde med Nordija A/S, udviklet to alternative måder at styre brugerrettigheder på. Den ene anvender en lokal CAS single sign-on, den anden giver mulighed for at overføre rettigheder fra en database eller lignende til DSpace databasen. Den sidstnævnte anvendes på RUC, mens førstnævnte er udviklet til DTU.

DSpace gør det meget let at udføre de opgaver, programmet er skrevet til. Det er dog straks en anden sag, hvis man vil ændre på tingene. Det begynder med sproget, som er engelsk og ret besværligt at ændre til et andet sprog. Flere

sprog på en gang er ikke muligt. Man kommer hurtigt til det punkt, hvor man skal tage fat i egentlig programmering. For enkelte applikationer er der udviklet udvidelser, som løser mere omfattende ændringer. "Tapir" er en af de mere kendte eksempler herpå, hvor man har tilpasset DSpace til at være et Thesis-håndteringsværktøj med vejledningsprocedure m.m.

Alt i alt er DSpace et godt produkt, hvis man bruger det til det, det er tænkt til. Det kan dog næppe bruges til andre formål, hvis ikke en genprogrammering i modulær form gennemføres, hvilket vi har ventet på i et år eller to. Der arbejdes på en ny version, som skulle kunne løse denne begrænsning. Da den ikke er i udsigt efter 1-2 år, er det usikkert, hvordan det går med dette projekt. Der bliver endda talt om, at man bruger Fedora som basis for en mere modulær version af DSpace. Lad os se.

Anvendelseksempel i Danmark

På RUB anvendes softwaren til opsamling af studentepublikationer m.m. Der er opbygget en installation, hvor hver organisatorisk enhed har sin egne "Communities" og herunder er der opbygget kollektioner efter et fast skema, f.eks. dokumenttype. Hele afleveringsproceduren er et kapitel, der ikke gennemgås her, men som nok er det emne, der kræver flest ressourcer af projektledelsen - langt mere end at installere softwaren og drive servicen.

På DTU har DSpace installeret en testversion af DSpace for at undersøge, om man kan bruge DSpace som arkivkomponent til forskningsdatabasen. Det viste sig, at samarbejdet med udviklerne i USA var vanskeligt og at de fordrede ressourcer til selv at udvikle løsningen ikke var til stede. Herefter er softwaren fravalgt som mulig komponent til den overordnede infrastruktur.

Fedora er mest af alt en database, der giver flere muligheder for håndtering af digitale objekter på forskellige måder, endda måder som designerne af Fedora ikke kunne vide noget om.

Som det nok fremgår af teksten, findes der for tiden ikke et egentligt software, der lever op til de krav, man stiller til et fleksibelt, let anvendeligt og let installerbart software, der kan anvendes til de mange arkivopgaver, der ligger foran os.

Fedora

Fedora³ er udviklet i samarbejde mellem Cornell University og University of Virginia Library, og er snarere et værktøj til udvikling af applikationer. Programmet tilbyder grundlæggende muligheder for deponering og håndtering af digitale objekter og deres indbyrdes forhold. Når der findes mindre applikationslignende komponenter, er de mest tænkt som demonstratorer og minimalistiske værktøjer til udviklere. Altså den diamentrale modsætning til DSpace – det er ikke færdig redigeret til anvendelse. Herefter kunne gennemgangen af programmet i forhold til IR stoppe, dog er det den generiske egenskab, som gør programmet til det nok mest relevante software-produkt for digitale biblioteker og lignende. For at afrunde relationen af Fedora til IR, så forventes det, at man kan hente færdige applikationer indenfor det kommende års tid bl.a. til en IR-applikation, der udnytter Fedora som “motor”.

Fedora er mest af alt en database, der giver flere muligheder for håndtering af digitale objekter på forskellige måder, endda måder som designerne af Fedora ikke kunne vide noget om. Dette er muligt gennem anvendelse af “Web Services” (WS). WS er en metode, hvorigennem systemer kan “tale sammen” og arbejde sammen bl.a. ved at anvende XML som fælles datarepræsentation. Fedora bruger WS til intern kommunikation mellem systemkomponenterne. Hermed er det muligt at erstatte dele, der kommer med Fedora med egne komponenter, fx erstatte søgedelen eller lade ens eget Content Management System vise resultater fra de objekter, der ligger i Fedora. Dette opnås ganske simpelt ved at pege på URL-links.

Med Fedora installationen følger en række værktøjer, som gør det muligt at fodre den med digitale objekter og få dem vist på en standardmåde i en browser. Man kunne fx lave sine metadata i en fil for sig og tilknytte et digitalt billede. Som standard vil man kunne se metadata som XML, som Dublin Core og se billeder i den originale form. Det er ret nemt at få lavet thumbnails og web-optimerede billeder. Man kan søge sine objekter igennem, dog i begrænset omfang. Hermed stopper standardudgaven og det er op til andre at anvende systemet til de formål, de har. Eksempler er der mange af.

Hamletworks.org er et site, hvor sprogforskere studerer Hamlets værker. En interessant egenskab er, at web-applikationen anvender et plug-in (Djvu), som gør det muligt at zoome ind på en tekstscanning i en meget høj scanningsopløsning og derved studere teksten med en uset nuancering, som ellers ville kræve både mikroskop og originalteksterne.

The Encyclopedia of Chicago er en mere populær anvendelse af Fedora. Her kan man finde en hel masse digitale objekter som indscannede tekster i forbindelse med digitale kort. Med disse kan man arbejde frem og tilbage mellem tekstuelle beskrivelser og kort af hændelser, der foregik i Chicago indenfor de seneste århundreder. Fedora er i denne applikation udnyttet til at håndtere hele processen fra lagring til fremvisning af den endelige webpublikation.

En tænkt anvendelse af Fedora har til formål at facilitere arkiver med et system, der kan understøtte præservering/langtidsbevaring. Her kan man forestille sig, at man udvikler metoder til formatering af givne objekttyper til mere nutidige versioner. Fedora vil benytte denne metode for alle objekter af en given type, lade objektet konvertere og lagre den nye version ved siden af den gamle version, samt opdatere de nødvendige metadata, så de passer til den nye version.

Som man nok kan fornemme, så har Fedora alverdens anvendelsesmuligheder og det er en af de problemstillinger, man skal gøre sig klart. Der findes endnu ikke for mange gennemarbejdede anvendelsesmuligheder. Der arbejdes på at opsamle de få erfaringer på Fedoras hjemmesider, man indtil nu har gjort. Indenfor et års tid vil vi se de første færdige applikationer af Fedora “out of the box”. Man vil kunne finde DSpace-lignende IR-applikationer, applikationer til arkivering og vedligeholdelse, helt almindelige Content Management Systemer, samt mange ret sofistikerede applikationer, der vil blive anvendt af de få til nogle helt specielle formål.

Anvendelseseksempler i Danmark

DTV har demonstreret anvendelse af Fedora som et e-print-arkiv. DTV er i gang med at integrere indekseringsværktøjet Zebra i Fedora-komplekset. Hermed vil søgemulighederne for programmet øges betragteligt.

DTV arbejder bl.a. på at få etableret et sådant ved at sammenbygge MetaToo-softwaren, der bl.a. anvendes i “Den Danske Forskningsdatabase” og som er et helt fleksibelt, konfigurerbart værktøj til indsamling af metadata og dertil hørende digitale objekter. En anden komponent vil være at erstatte SQL-søgemaskinen fra Fedora med Zebra fra IndexData, hvorefter Fedora vil kunne supportere SRU/SRW-søgeprotokollerne m.m.

Det kan nævnes, at der blev afholdt en europæisk Fedora-user-konference den 28. september i København (<http://fedora.cvt.dk>).

Afslutning

Som det nok fremgår af teksten, findes der for tiden ikke et egentligt software, der lever op til de krav, man stiller til et fleksibelt, let anvendeligt og let installerbart software, der kan anvendes til de mange arkivopgaver, der ligger foran os. DSpace kan bruges til lige præcis de opgaver, den er lavet til, samt de få opgaver, der er udviklet udvidelser til. Fedora er ikke tilpasset til konkrete anvendelser og vi må vente på dem. Greenstone mangler vi erfaringer med, men den nærværende version er kun anvendelig for online samlinger. Alligevel er fremtiden lovende, da de sidste års erfaringer har givet et fingerpeg om, hvordan de kommende systemer skal opbygges og fungere. Vi kan håbe, at disse erfaringer kan omsættes og bringe os de længe ventede hjælpeværktøjer vi har brug for.

Referencer

¹ E-print
[www.eprints.org](http://software.eprints.org), <http://software.eprints.org> og www.ariadne.ac.uk/issue31/eprint-archives/

² DSpace
www.dspace.org

³ Fedora
www.fedora.info

⁴ Greenstone
www.greenstone.org

⁵ ArXiv
www.arxiv.org

⁶ Fedorakonference
<http://fedora.cvt.dk>

Informationskompetence- og kvalitetsudvikling i uddannelsessystemet i Norden

Nordisk sommarskola för informationskompetens (IK) 2005

Af Claus Bjerg

På konferencen var der fokus på studenter-aktivering i alle undervisnings- og vejledningsmæssige sammenhænge, herunder bibliotekernes brugeruddannelse og arbejde med udvikling af de studerendes informationskompetencer.

Claus Bjerg

cand.scient.bibl.

CVU Midt Vest Viborg-Seminarieret

cbj@cvmidvest.dk

Omkring brugeruddannelsen blev der fremhævet en undervisningspraksis, hvor der formidles et overblik (konceptuelt) over informations-søgeværktøjer og informationsøgning, snarere end at der arbejdes med alle mulige detaljer i søgeværktøjer og søgesystemer. Vægten i informationskompetenceundervisningen bør ligge på forståelse af struktur og organisation og på forståelse af, hvordan systemerne fungerer, og denne skal foregå i sammenhæng med de øvrige undervisningsaktiviteter. Dette kan kun ske i kollaboration med ledelsen og underviserne. Traditionel brugerundervisning, som den ofte praktiseres har ingen effekt.

Bologna-processens¹ krav om opstillede kompetencemål for de studerende på alle højere uddannelsesinstitutioner er et væsentligt omdrejningspunkt for alle universitets- og MVU uddannelser, og for arbejdet med at gøre de studerende informationskompetente. Det vil være oplagt for alle uddannelsesbiblioteker at gå i dialog med moderinstitutionens ledelse om udarbejdelsen af kompetencemål

om de intellektuelle kompetencer: evnen til at strukturere egen læring, analyse og kommunikationskompetencer. For CVU'erne i Danmark vil inddragelse af informationskompetenceudvikling være en vigtig del af akkrediteringen til University College², som der arbejdes med i disse år.

Gennem deltagelse i konferencen er jeg kommet til den erkendelse, at informationskompetencebegrebet i pædagogisk/undervisningsmæssig sammenhæng bør anvendes snævrere i form af informationsøgekompetencer. I arbejdet med at støtte de studerendes studie- og undersøgelsesprocesser handler bibliotekarers bidrag til informationskompetenceudvikling om at støtte og udvikle de studerende i processen fra ideudvikling og udarbejdelse af søgetermer i informationsøgning og materialeindhentning – i vurdering af forskellige søgesystemer og søgeværktøjer - til at støtte de studerendes korrekte anvendelse af og præsentation af den indhentede information. Underviserens rolle er at støtte anvendelse af

fagrelevante informationer til det bestemte studieformål og at vurdere disse i fremstillingen og i analysefasen

”Udforskende læring” blev introduceret af professor Kirsti Longa fra Karolinska Institutet, Stockholm. Med udgangspunkt i begrebet ”Inquiry Learning” havde hun det hovedsynspunkt, at bibliotekarer også havde en vigtig rolle i de studerendes undersøgelses- og læreprocesser.

Kernebegreberne refleksion og mentale modeller blev præsenteret. Refleksion forstået som at se på sig selv, at stille spørgsmål til egne handlinger og metoder. Mentale modeller defineret som ”kognitive” strukturer, der styrer opmærksomhed, tolkning, vurderinger og følelser. ”Et budskab betyder forskelligt for forskellige mennesker”. Hun pointerede, at den enkelte i forbindelse med undervisning i informationskompetencer skal gøre sig klart, hvad de studerende skal have ud af at deltage, og man skal gøre sig klart, hvorledes læringen bedst muligt optimeres i disse forløb.

Nordisk forum for informationskompetence (Nordinfo) har afholdt sin 4. sommerskole i Helsingfors 27.6 til 1.7 2005 med deltagelse af 30 bibliotekarer fra universiteter og højskoler (CVU'ere, seminarier, sygeplejeskoler) i hele Norden.

På sommerskolen undervistes i og diskuteres biblioteker, pædagogik og læring og informationskompetencetænkning, som et bidrag til kvalitetsudvikling af uddannelser.

På dette veltillrettede sommeruniversitet havde de finske værter fra Helsingfors Universitet arrangeret spændende foredrag med særdeles kompetente foredragsholdere.

På konferencen deltog

Mette Bye Andersen

Helli Skjærbak

Jens Ingwersen

Claus Bjerg

Annette Skov

Københavns Tekniske Skole

RUC

CVU Midt Vest Viborg-seminariet

CVU Midt Vest Viborg-seminariet

Danmarks Biblioteksskole

Undersøgelsen argumenterer for, at man integrerer informationskompetenceudviklingen i fagene, og med en progression indbygget, så de studerende i løbet af hele uddannelsen udvikler egne informationskompetencer.

Longa understregede, at den enkeltes mentale model, var meget afgørende for det læringsmæssige udbytte i en hvilken som helst undervisningssammenhæng. Et budskab opfattes forskelligt, mennesker opfatter ikke på samme måde, og det er fælles for den kommunikationssituation som undervisning er. De mentale modeller styrer den enkeltes perception, opmærksomhed, følelser, holdninger og vurderinger. I forbindelse med undervisning kan det være en meget god ide kort at diagnosticere og inddrage de studerendes mentale modeller

Det er vigtigt at udvikle kognitiv empati – dvs evnen til at diagnosticere mentale modeller. ”Att kritisk granske de egne mentala modellerna” er en vigtig kompetence for alle studerende i fremtiden.

En anden vigtig ting er at tænke læring socialt, som et samarbejde om fælles mål med såvel undervisere og studerende, hvor alle er aktive aktører. Dette betyder at anvendelse af studentaktiverende metoder som: ”sneboldsmetode” (diskussion i små grupper) til kort diskussion, begrebskort, mind-maps, minut papir og forbudt at notere – senere skrive.

Implementering af disse ting i praksis indebærer:

1. At tage udgangspunkt i de studerendes mentale modeller – stille spørgsmål
2. At undgå at formidle for mange forskellige biblioteksværktøjer og muligheder på en gang
3. At arbejde for at undervisning og vejledning kommer de studerende umiddelbart til gavn (situational motivation). Dette optimeres ved tæt samarbejde med underviserne og studielederen om de fælles mål, der er for de studerendes læring og det fælles mål for udvikling af deres studiemetodiske kompetencer.
4. At de studerende til informationsfaglig vejledning og evt. til undervisningssean- cer er forberedte, så de er optimalt fokuserede på, hvad de skal lære sig.

”Someone else’s job” er overskriften på en svensk landsdækkende undersøgelse om informationskompetenceudvikling på højere uddannelsesinstitutioner som bibliotekar Birgitta Hansson og lektor Ola Rimsten, Örebro Universitet har lavet. Forfatterne understregede på konferencen vigtigheden af en national og lokal implementeringsstrategi for informationskompetenceudvikling. Ansvaret for informa-

tionskompetencer, pædagogisk tænkning og underviser-bibliotekarsamarbejdet indgik i undersøgelsen.

Deres undersøgelse viste, at der på mange uddannelsesinstitutioner i Sverige mangler en placering af ansvaret for arbejdet med de studerendes informationskompetencer, som det kræves i den svenske Høyskole lagen (universitetsloven). Deres undersøgelse viste også, at informationskompetenceudvikling integreres helt klart bedst på mindre uddannelsesinstitutioner, hvor samarbejdet mellem bibliotekarer og undervisere fungerer bedst, blandt andet pga bedre muligheder for personlige kontakter, samarbejde med nøglepersoner som studieledere, studievejledere, vejledere - og i form af deltagelse i fælles kurser, blandt andet om pædagogisk udvikling.

”Grundutbildningens ledningsgrupp, examensansvariga samt programansvariga bör uppvakta av biblioteket. Prefekter är nyckelpersoner – de har stor möjlighet att forma dokument. Programansvarig är den som tar initiativ till kontakt med biblioteket”.

I forhold til de nationale mål (love og bkg), internationale mål, og lokale mål i form af studieordninger, studieplaner og læreplaner er det vigtigt at få en fælles forståelse for disse mål, der som oftest også indeholder mål for de studerendes informationskompetenceudvikling.

Rimsten og Hansson mente, at informationskompetencer skulle forankres i lovgivningen for reelt at blive implementeret i forbindelse med undervisningen. Ofte bruges der andre begreber og termer end informationskompetencer, men det er vigtigt at biblioteket er fokuseret på disse mål, og deres egen rolle i opnåelse af disse mål. Dette kræver, at man prioriterer denne opgave og måske nedprioriterer andre. Målene skal derfor konkretiseres sammen med ledelse og undervisere, således at det er eksplicit, at bibliotekarerne også arbejder for en kvalitetsudvikling af uddannelsen.

Undersøgelsen argumenterer for, at man integrerer informationskompetenceudviklingen i fagene, og med en progression indbygget, så de studerende i løbet af hele uddannelsen udvikler egne informationskompetencer.

Et vigtigt middel i denne proces er, at man blandt andet gennem fælles projekter om studiemetodik og informationskompetenceudvikling for de studerende, når en fælles forståelse, udvikler gode samarbejdsformer og opnår gensidige fordele for såvel undervisere

som bibliotekarer. En anden vigtig ting er, v at man gennem fælles deltagelse i metodiske og pædagogiske kursusforløb, arrangeret af moderinstitutionen, kan opnå gensidig tillid og kendskab til hinandens faglige styrker til gavn for den synergieffekt, der ofte er i tværfagligt samarbejde.

Rimsten og Hansson anbefalede, at hvert enkelt bibliotek prøvede at kortlægge studieforløb, hvor det vil være naturligt at integrere informationskompetenceudvikling. Samtidig var kendskab til og fælles forståelse for studiets og studieforløbenes formål for undervisning ligeledes et væsentligt sted at starte.

”Informella vägar är viktiga som en ingång till samarbete mellan lärare och bibliotekarer. Ett öppet och aktivt förhållningssätt från biblioteket och samarbete med strategiska personer är värdefullt.”

Endvidere skulle den enkelte bibliotekar være opmærksom på at udnytte de forskellige mødepladser i institutionen: kantiner, undervisermøder, vejledermøder, studievejledermøder studiegrupper, projektgrupper og faggrupper og dermed forsøge at skabe tæt kontakt til nøglepersoner. Det vil være væsentligt at forsøge at overbevise ledelsen om det bidrag, som informationskompetencetænkning og -udvikling kan give til en kvalitetsudvikling af studiet – til faktisk at gøre de studerende til bedre studerende og senere til bedre professionelle udøvere af deres fag.

Anne Nevgi, pædagogisk udvikler på Helsingfors Universitet, fremhævede, at underviserens mangeartede opgaver og tidspress ofte gjorde et tæt samarbejde med bibliotekarer om informationskompetencer besværligt. Hun oplevede fra sit arbejde, at mange havde forældede IT kompetencer, havde vanskeligt ved at finde aktuelle forskningsresultater og samtidig havde for lidt tid til egen forskning og udvikling og at man ofte arbejdede alene. Derfor så hun et oplagt samarbejdsfelt om informationskompetencer, om hvordan de studerende bedst kunne støttes i studiearbejdet, og hvordan den enkelte underviser kunne udvikle sine informationskompetencer gennem øget kendskab til mulighederne og samtale om informationsbehov. Gennem tæt samarbejde er det vigtigt at udvikle et ”fælles Sprog” blandt andet gennem deltagelse i samme kurser – dog ikke i biblioteksregi. Regelmæssige kontakter – formelt og uformelt er vigtige.

Den væsentligste faktor for anvendelse af biblioteker er underviseren og dennes omtale af biblioteket som en vigtig ressource for læring.

”Forankring og stilladsering” var overskriften på Ph.D. Kai Halttunens hovedbudskab om, at almindelig brugerundervisning som special designet kursus om bibliotekssystemer, databaser og websteder etc. ikke har nogen effekt. Hans undersøgelse af 65 studerendes udbytte af traditionel brugerundervisning viste ingen effekt og de studerende lærte ikke noget af denne form for undervisning. Forankring og stilladsering (vejledning) er derimod vigtige læringsstrategier til denne form for undervisning. De studerendes læring skal forankres i en for de studerende meningsfuld sammenhæng og kontekst. De studerendes skal arbejde virkelighedsnært, og forskellige aspekter af det, der skal læres, skal anvendes i denne sammenhæng. Dette skal supplere stilladsering, når en vejleder hjælper den studerende med at ”løse” en opgave, den studerende ikke kan udføre alene.

Informationskompetencer – europæisk udvikling

For professor Silje Virkus fra Tallinn Universitet er informationskompetence en måde at lære på og er i sig selv en informationsrelateret kompetence. Kompetencen skal ses i sammenhæng med nye pædagogiske metoder, infor-

mation overload, teknisk udvikling, plagiat og usikker kvalitet af indhentet information.

Hun havde i sin forskning undersøgt opfattelsen af og brug af informationskompetence-tænkningen i distanceundervisningen på mange uddannelser i hele Europa. Informationskompetence forekommer hende at være et alt for omfattende begreb, som mange har svært ved at håndtere intellektuelt, da begrebsapparatet indbefatter såvel holdninger, færdigheder, som processer og viden.

Ud fra sin forskning anbefaler hun, at bibliotekarne og bibliotekerne anvender begrebet snævrere i forståelsen af informationskompetence-færdigheder og arbejder med at støtte og udvikle de studerende i processen fra ideudvikling og udarbejdelse af søgetermer over informationssøgning og materialeindhentning, vurdering af forskellige søgesystemer og værktøjer til korrekt anvendelse og præsentation af den indhentede information.

Lektor Annette Skov, Danmarks Biblioteksskole omtalte på konferencens sidste dag Biblioteksstyrelsens og Niels Ole Pors’ nye undersøgelse: ”Studerende, Google og biblioteker”.

Undersøgelsen fra Danmarks Biblioteksskole og Biblioteksstyrelsen (1600 studerende) viser:

- Google er det foretrukne værktøj til informationssøgning til studiebrug
- Google er ikke en erstatning for biblioteker og anvendelse af informationsressourcer
- Google bruges komplementært og de studerende, der anvender Google mest, også er de flittigste benyttede af uddannelsesbiblioteker.

Den væsentligste faktor for anvendelse af biblioteker er underviseren og dennes omtale af biblioteket som en vigtig ressource for læring. En anden væsentlig faktor er studiemæssige krav til skriftlige arbejder og andre undersøgelsesaktiviteter.

Der er klart mest intensiv informationsressource- og biblioteksbenyttelse på mellemlange videregående uddannelser – her findes de mest intensive biblioteksbrugere.

Læs mere i undersøgelsen som netop i juli 05 er udkommet i en forkortet version (jf. litteraturliste).

Litteraturliste

Halttunen, Kai. (2004). Two information retrieval learning environments : their design and evaluation. Tampere: University of Tampere (Acta Universitatis Tamperensis, vol. 1020). [Dissertation consists of introduction and summary of studies (available in PDF) and four original research articles www.uta.fi/~likaha/anre96.html]

Halttunen, Kai. (2003). Students’ conceptions of information retrieval : implications for design of learning environments. Library and Information Science Research, vol. 25 (Issue 3) Autumn 2003, Pages 307-332 . Lokaliseret den 13. September 2005 på World Wide Web doi:10.1016/S0740-8188(03)00032-X

Hansson, Birgitta, & Olle Rimsten (2003). Utbildning i samverkan: informationskompetens vid Örebro universitet? Lokaliseret den 13. september 2005 på World Wide Web: www.oru.se/oru-upload/Bibliotek/CIB/Publikationer/utbildn_samverkan.pdf

Kvalifikationsbeskrivelse af danske uddannelsesgrader. (Bilag til: Mod en dansk kvalifikationsnøgle...). (u.å.). Lokaliseret den 13. september 2005 på World Wide Web: www.vtu.dk/fsk/div/bologna/Kvalifikationsbeskrivelse.pdf

Mod en dansk kvalifikationsnøgle for videregående uddannelser. ("Qualifications Framework") (2002). Lokaliseret den 13. september 2005 på World Wide Web: www.vtu.dk/fsk/div/bologna/Modendanskvalifikationsnoegle.pdf

Pors, Niels Ole. (2005). Studerende, Google og biblioteker. Kbh.: Biblioteksstyrelsen. (Rapporter fra Biblioteksstyrelsen; 4). Lokaliseret den 13. september på World Wide Web: www.bs.dk/publikationer/rapporter/4/index.htm

”Someone else`s job”. (u.å.) . Lokaliseret den 13. september 2005 på World Wide Web: www.helsinki.fi/infolukutaito/svenska/hansson_rimsten.ppt

Undervisningsministeriet (2004). Kvalitetsbetegnelsen University College. Godkendelsesproces. Lokaliseret den 13. september 2005 på World Wide Web: www.uvm.dk/admin/institutionsstruktur/documents/KvalitetsbetegnelsenUniversityCollege.doc

Noter

¹ Bologna processen er det brede europæiske samarbejde om de videregående uddannelser, som tager sit udgangspunkt i Bologna deklARATIONEN af 19. juni 1999. Denne blev vedtaget af de europæiske ministre med ansvar for højere uddannelse.

² I henhold til Lov nr. 479 af 09/06/2004 om Centre for Videregående Uddannelse og andre selvejende institutioner mv. kan Undervisningsministeren, jf. § 27 d. stk. 7 godkende efter ansøgning, at ubetinget godkendte CVU'er som kvalitetsbetegnelse kan anvende betegnelsen "University College".

Danmarks Forskningsbiblioteksforenings Årsmøde

Vingsted d. 15. - 16. september 2005

En bibliotekar-studerendes indtryk fra Årsmødet i Vingsted

Af Helle N. N. Hindstedgaard

... at formidlingen af de mangefacetterede problemstillinger, der knytter sig til visionen om, at danske uddannelsesinstitutioner skal nå verdensklasse om 10 år, blev gjort på en oplysende, klar og problematiserende måde samtidig med, at det næsten hele tiden var ret underholdende

Helle N. N. Hindstedgaard,
Danmarks Biblioteksskole, 7. semester
k02hehi@db.dk

Da jeg i sommer modtog en invitation til at ansøge om deltagelse i Danmarks Forskningsbiblioteksforenings Årsmøde i år i Vingsted, var der for mig ingen tvivl om min interesse for dette. Siden 4. semester har de valgfag og opgaver, jeg selv har valgt, kredset om problemstillinger indenfor Forskningsbiblioteksvæsenet. Disse fandt jeg ofte frem til ved læsning af DF Revy, som jeg har adgang til fra Biblioteksskolens Bibliotek:

- Betydningen af den øgede digitalisering, bla. forskningsbibliotekernes nye rolle som deltagere i forskningspublicering
- Rektorkollegiets Biblioteksudvalgs visioner, *Viden til Tiden*¹, om forskningsbibliotekernes ændrede arbejdsopgaver i fremtiden samt ændrede rolle i kredsløbet for den videnskabelige kommunikation, fra informationsværdi kæde til – netværk
- Diskussion af kvantitative og kvalitative metoders anvendelse i udvælgelsen af videnskabelige tidsskrifter på forskningsbibliotekerne, i en tid med stigende priser på disse samt nedskæringer på bevillingerne
- Forskningsbibliotekernes centrale rolle som sparringspartnere for udviklingen af uddannelserne og forskningen her i Danmark, hvilket regeringen netop har sat fokus på

Jeg syntes derfor, at Årsmødets tema, ”Danske Uddannelsesinstitutioner: Vi har verdensklasse i 2015”, lå i direkte forlængelse af disse opgaver. Alligevel var det med en vis kildren i maven, jeg modtog beskeden om, at jeg sammen med min studiekammerat, Christian Lauersen var blevet udtaget til at deltage. (Christian blev desværre syg, så jeg tog afsted alene). For hvordan kunne jeg, der for kun tre år siden, som ny studerende, overhovedet ikke kendte til

eksistensen af forskningsbiblioteker og deres virke, have i denne situation? Desuden havde jeg kun beskæftiget mig med problemstillingerne på et, syntes jeg, lidt teoretisk niveau. Ville jeg være rustet til at følge med i diskussionerne i virkelighedens verden, og hvordan ville jeg blive modtaget?

Lad det være sagt med det samme: Jeg blev vældig godt modtaget af alle. Ud over den ære at blive nævnt som deltager i åbningstalen, mærkede jeg en meget venlig opmærksomhed fra alle, som snart gjorde mine eventuelle betænkeligheder til skamme.

Jeg dristede mig da til at udnytte lejligheden fuldt ud og stille en masse spørgsmål til forskellige sagesløse deltagere, – spørgsmål som udsprang af den opgave, jeg er ved at skrive på Det Erhvervsrelaterede Projekt, og som jeg løser for Konservatorskolens Bibliotek i København. I dette projekt dykker jeg ned i problematikken omkring betydningen af domænespecifik indeksering for genfindning af forskningsmateriale i et tværfagligt emneområde (Bygningsbevaring), versus problemer med søgning i databaser, som f.eks. Bibliotek.dk eller søgning i de to uddannelsessteders egne baser (KONK² og KASB³), for to brugergrupper fra hvert sit uddannelsessted (hhv. Konservatorskolen og Arkitektskolen).

Mange venlige deltagere gav sig tid til at besvare mine spørgsmål. Da de kom fra forskellige dele af forskningsbiblioteksvæsenet, fik jeg indsigt i, hvor kompliceret det er at finde éntydige svar på betydningsfulde problemstillinger. Det var meget værdifuldt for mig at høre konkrete oplevelser og forskellige synsvinkler på, hvordan man håndterede emneindeksering i den ”virkelige verden” uden for Biblioteksskolens mure. Det vil helt sikkert påvirke min opgaves diskussion af emnet.

Emnet for Årsmødet var som sagt, ”Danske uddannelsesinstitutioner: Vi har verdensklasse i 2015”. For at belyse dette kom vi igennem otte foredrag, – ud over de to indledningsforedrag med beretninger fra hhv. Danmarks Forskningsbiblioteksforening og Biblioteksstyrelsen, – på godt ét døgn. Det er ikke meningen, at jeg i denne artikel skal referere fra disse foredrag. Jeg ved heller ikke, hvilket af dem, jeg skulle fremhæve. For jeg må sige: Det var nogle fremragende oplæg ved nogle exceptionelt dygtige foredragsholdere. Og dette siger jeg ikke for at smigre. Jeg har en (tro mig) grundig erfaring fra forelæsningsforedragene ved Danmarks Biblioteksskole (og ikke et ondt ord om disse, som af og til også er fremragende), men jeg synes, at formidlingen af de mangefacetterede problemstillinger, der knytter sig til visionen om, at danske uddannelsesinstitutioner skal nå verdensklasse om 10 år, blev gjort på en oplysende, klar og problematiserende måde samtidig med, at det næsten hele tiden var ret underholdende.

Dog var det lidt ærgerligt, at vi skulle høre to foredrag lige efter hinanden. Derved så DF bort fra, at det ikke er muligt at fastholde tilhørernes opmærksomhed i mere end max. 45 min. Så begynder man at falde i staver, også selvom foredragsholderen er fremragende. Det var lidt synd, da jeg syntes oplæggene fortjente vor fulde opmærksomhed. Desuden kan det have indvirket på oplagtheden til at diskutere, da man blev lidt tung i hovedet, og der i øvrigt ikke var sat ret meget tid af til debat. Alligevel kom der en del gode, kritiske spørgsmål og kommentarer, men vist mest fra ”Torden-skjolds soldater”. Det havde måske åbnet for mere, hvis indlæggene havde været færre og tilhørerne var blevet blandet i mindre workshops, med en fastlagt dagsorden at diskutere i relation til oplæggene? Herved havde DF

Mærkeligt nok har ordet Forskningsbibliotek en lidt ”gammel klang af støvede rutiner” på Biblioteksskolen og som jeg (helt subjektivt) oplever det, er det mest IN herinde med f.eks. Diskursanalyser, Skønlitteratur, Børnekultur, Visuelle medier og Humaniora, – oftest med problemstillinger, der retter sig mod Folkebiblioteksvæsenet som kulturformidler.

måske fået lidt mere feed-back fra ”folkene på gulvet” om visionerne samt forslag til de store og vanskelige omstillingsprocesser, der er sat i gang?

For jeg forstod også, at der kunne være store personalemæssige omkostninger forbundet med opfyldelsen af de nye krav til forskningsbibliotekerne. Her var det godt at høre om den måde, denne vanskelige proces blev grebet an på, og at der blev lagt vægt på kompetenceudvikling af personalet.

Der blev også tid til en såkaldt ”Kulturhistorisk vandring med udfordringer”, i det smukke landskab i Vejle Ådal. Det viste sig virkelig at være en udfordrende vandring ad stejle skrænter over marker mellem køer og gennem mose, med en lokalhistorisk guide, klædt ud som en mand fra jernalderen. På dramatisk vis og med tilstræbt oldnordisk klang i sproget indviede han os i historiske begivenheder på stedet, der viste sig også at rumme en jernalderlandsby, lig den i Lejre. Vi følte os i øjeblikket hensat til en anden tid og blev kastet ud i ældgamle lege med pinde, reb og træstubbe. Det var en god afveksling, der åbnede for latter, leg og mere samtale, og tyngden i hovedet fra de mange foredrag forsvandt.

Mærkeligt nok har ordet Forskningsbibliotek en lidt ”gammel klang af støvede rutiner” på Biblioteksskolen og som jeg (helt subjektivt) oplever det, er det mest IN herinde med f.eks. Diskursanalyser, Skønlitteratur, Børnekultur, Visuelle medier og Humaniora, – oftest med problemstillinger, der retter sig mod Folkebiblioteksvæsenet som kulturformidler. Forskningsbibliotekerne har naturligt nok en anden funktion i det danske samfund, p.g.a. deres centrale rolle for uddannelserne og forskningen her i Danmark. Mit indtryk fra Årsmødet er, at forskningsbibliotekerne, netop p.g.a. denne rolle, er inde i en rivende omstillingsproces, som er helt på forkant med den internationale udvikling. Som følge af dette, rejser der sig meget væsentlige og helt overordnede politiske problemstillinger, det er vigtigt at forholde sig til i biblioteksvæsenet (og som biblioteksstuderende), f.eks.:

- Uddannelser af eliten vs. bredden?
- Hvordan bibliotekernes rolle skal være i den nationale og internationale udvikling som del af et globalt videnssamfund?
- Fri adgang til viden: hvad indebærer det, hvordan og for hvem?

Jeg vil derfor varmt anbefale andre studerende på Biblioteksskolen at deltage, næste gang muligheden kommer. Jeg tror imidlertid, at man, – medmindre man har en forhåndsviden eller særlig interesse i emnet, – får det bedste udbytte, når man mindst har gennemgået 4. semester, da de første år på Biblioteksskolen går med at lære helt basale ting, som principper for katalogisering, informationssøgning og bibliotekshistorie, domænekendskab m.m.

For mig har Årsmødet givet en mængde nye synsvinkler på de problemstillinger, jeg beskæftiger mig med. Desuden har jeg lært en masse mennesker at kende indenfor Forskningsbiblioteksvæsenet, hvor jeg håber at komme til at arbejde indenfor efter endt uddannelse.

¹ www.rks.dk/sider/publikationer/danske/videntiltiden.pdf

² https://rex.kb.dk/F/-?func=file&file_name=find-b&local_base=kon01_konk

³ https://rex.kb.dk/F/-?func=file&file_name=find-b&local_base=ark01%20

Tilslut vil jeg gerne rette en tak til Danmarks Forskningsbiblioteksforening for indbydelsen. Ligeledes en tak til Danmarks Biblioteksskole, som gjorde det muligt for mig at deltage, og ikke mindst en stor tak til alle de venlige mennesker, som beredvilligt svarede på mine mange spørgsmål og virkelig gav mig noget at tænke over.

Det Nordiske Bibliotek i Athen fylder 10 år

Af Gunilla Heick

Midt i den græske hovedstad ligger en lille nordisk udpost. Her har to skandinaviske bibliotekarer og ildsjæle lange arbejdsdage. Men det klassiske miljø inspirerer, og udsigten er formidabel. Fra metrostationen Akropoli er der kun et par hundrede meter til Det Nordiske Bibliotek. Det er oplagt at følge den ny promenadevej langs med Akropolisklippen – et af de mange prisværdige initiativer, der er taget for at forskønne den indre by i de sidste par år.

Gunilla Heick
journalist (DJ, FJF)
gunill@heick.nu

Fra promenadevejen drejer jeg ned mod venstre og finder efterhånden frem til adressen Kavalotti 7, et smukt neoklassicismisk hus i fire etager. Her bliver jeg hjerteligt modtaget af Christina Tsampazi-Reid. Hun er født og opvokset i Grækenland, men efter 25 år i Sverige, hvor hun blandt andet i en årrække var forskningsbibliotekar i Uppsala, snakker hun udmærket svensk. Da det nordiske bibliotek i Athen for ti år siden stod færdigt, fik Christina stillingen som ledende bibliotekar.

Biblioteket er fælles for de fire nordiske institutter i Athen. Det svenske er ældst. Det blev indviet allerede i 1948, og havde i årenes løb fået bygget en stor bogbestand op. Pladsen blev trang, og da de øvrige nordiske institutter var kommet til i årene 1984-92, var behovet for et fælles nordisk arkæologisk bibliotek blevet akut.

De første tanker omkring dette opstod allerede midt i 1980'erne. Robin Hägg og Paavo Castrén, direktører for de svenske og finske institutter, indledte et samarbejde. Efter at Norge og Danmark havde grundlagt deres institutter i henholdsvis 1989 og 1992, kom direktørerne herfra også med i forhandlingerne. I 1995, efter mange trængsler, stod den fælles biblioteksbygning endelig restaureret og klar, ikke langt fra de svenske og finske institutter. Den festlige indvielse fandt sted den 20. oktober 1995, i nærværelse af mange honoratiøres, blandt dem Grækenlands daværende uddannelsesminister Georgios Papandreou. En del af sin tale holdt han på svensk – sproget havde han holdt ved lige efter eksilårene i Sverige i juntatiden.

Biblioteket bliver finansieret af institutterne med lige store andele. I budgettet indgår lønninger, bogbinding, bygningsvedligeholdelse og øvrige omkostninger for selve driften. Bogkøbene finansieres separat af de forskellige institutter, via deres egne budgetter. Alle bøgerne i bibliote-

ket er institutternes fælleseje. Dette gælder også referencelitteratur og donationer. Institutterne bestemmer selv, hvilke bøger de vil købe.

Vi tager en sightseeing i huset med Christina som guide:

– Bogbestanden på cirka 40.000 bind er fordelt på kælder og de tre etager ovenover. Højest oppe har vi køkkenet og vores lille terrasse. Publikumlæsesalen og personalets arbejdsværelser ligger i stuen. På første sal har vi forskerlæsesalen med otte borde, og to værelser med flere forskerpladser. Desuden er der fire separate forskerværelser – i alt har vi 17 forskerpladser i biblioteket.

– Biblioteket abonnerer på cirka 450 periodika. Men vi er ikke et udlånsbibliotek – alt materiale må benyttes på stedet. Vi har 10-15 besøgene hver dag, omtrent 3.500 per år. De fleste, som kommer hertil, er forskere og studerende fra de nordiske lande, men alle er velkomne, siger Christina.

Det Nordiske Bibliotek deltager i samarbejdsprojektet ARGOS, sammen med de øvrige europæiske og internationale institutter i Athen.

Bibliotekets fokusområde er antikkens Grækenland. Det betyder alt fra udgravningspublikationer til antikkens historie, kulturhisto-

rie, religionshistorie, kunst og antikke tekster. Antallet af bind vokser med cirka 1.000 per år, primært gennem udveksling og gaver.

Hovedvægten er lagt på arkæologiske publikationer. Men på vores vandring gennem huset møder vi for eksempel også Ingelise Grunewald, der oversætter svensk litteratur til græsk. – Hun går i sin faders fodspor, konstaterer Christina, og hentyder til Gottfried Grunewald, der blandt andet har oversat Kavafis og Kazantzakis til svensk.

Efter rundturen slår vi os ned på tagterrassen og får en kop kaffe sammen med bibliotekets rengøringsdame Roza Kouteri.

Lige før jeg skal til at gå, dukker bibliotekets tredje ansatte op, den danske bibliotekar Vibeke Espholm Kourtovik, Christinas kollega og samtidig husets IT-ekspert. Christina og Vibeke skal sammen dække bibliotekets åbningstid fra 9 til 19 hver dag. Det bliver nogen seje arbejdsdage.

– Men vi arbejder godt sammen og har det samme livssyn, så det fungerer heldigvis, konstaterer de.

Alt om bibliotekets virke, såvel som den elektroniske indgang til hele bogbestanden, finder man via hjemmesiden www.norlib.gr

Bibliotekets leder Christina Tsampazi-Reid ved sin arbejdsplads

Den nye Biz i Gate er på banen

Den Erhvervsøkonomiske fagportal Biz i Gate lanceres nu i en ny version med både dansk- og engelsksproget grænseflade.

I forhold til tidligere er der tale om en slanket portal, hvor der er lagt mere vægt på at finde de bedste links indenfor emnerne, frem for at gøre portalen så omfattende og udtømmende som muligt. Der er dog stadig over 2000 kvalitetsvurderede internetlinks tilbage i den nye Biz i Gate.

Den erhvervsproglige del af portalen er gledet ud, og på jurarådet har man indledt et samarbejde med Juraportalen. Den emnemæssige dækning spænder således fra statistik, branche- og virksomhedsinformation til mere teoretiske emner som for eksempel ledelse, markedsføring og elektronisk handel.

Brugergrænsefladen er tilrettet i forhold til de muligheder, det nye værktøj, Keystone, giver, blandt andet med fremhævelse af flere emnegrupper på portalens forside. Keystone er det værktøj, DEF stiller til rådighed for fagportalene.

I løbet af efteråret forventer parterne bag Biz i Gate at kunne berige portalen med yderligere funktionalitet. Der kommer et antal faglige artikler og guides til emnesøgning på portalen, og desuden er en blog til nyhedsformidling på tegnebrættet.

Biz i Gate laves i et samarbejde mellem Danmarks Statistiks Bibliotek, Syddansk Universitetsbibliotek samt Handelshøjskolerne i København og Århus.
www.bizigate.dk/

Biz i Gate
Redaktionen

Forlag reagerer mod piratkopiering

Pressemeddelelse 06-09-2005

Piratgruppens opfordring til studerende om at udnytte og deltage i et netværk, hvis egentlige formål er ulovlig kopiering af bøger, har medført, at der allerede nu ligger mange lærebøger ulovligt tilgængeligt på nettet, og antallet vokser. F.eks. rummer bare én af de mange ulovlige filer 44 komplette bøger.

Forlæggerforeningen vurderer, at dette misbrug er en så alvorlig trussel mod forlags og forfatteres mulighed for fremover at producere danske lærebøger, at det er nødvendigt med indgreb over for brugerne af de ulovlige fildelingssystemer.

Forlæggerforeningen vil således rejse erstatningskrav mod de deltagende brugere og derudover evt. foretage politianmeldelse.
(Kilde: www.danskeforlag.dk)

Personalisering er smart, men brugerne er skeptiske

Af Michael Poltorak Nielsen

Automatisk optimering af søge- og browseresultater på baggrund af brugernes tidligere adfærd, er en personaliseringsform, som har potentiale til at mindske informationsoverload-problemer på internettet. Desværre er brugerne skeptiske.

Michael Poltorak Nielsen
Interfacedesigner og brugbarhedskonsulent, cand.it.
Statsbiblioteket
mn@statsbiblioteket.dk

Personaliseret støjreduktion?

Et af de største problemer på internettet i dag er støj. Hvor man i internettets unge dage kunne browse sig frem til relevant information, er det i dag svært – og ofte umuligt – at finde det man søger blandt flere milliarder sider¹.

Denne artikel kigger på en bestemt form for personalisering, nemlig den, hvor man benytter data om brugerens adfærd til automatisk at optimere informationsmængden, fx til at afgrænse søgeresultater.

Personalisering: Personligt valg, optimering og at give noget ekstra

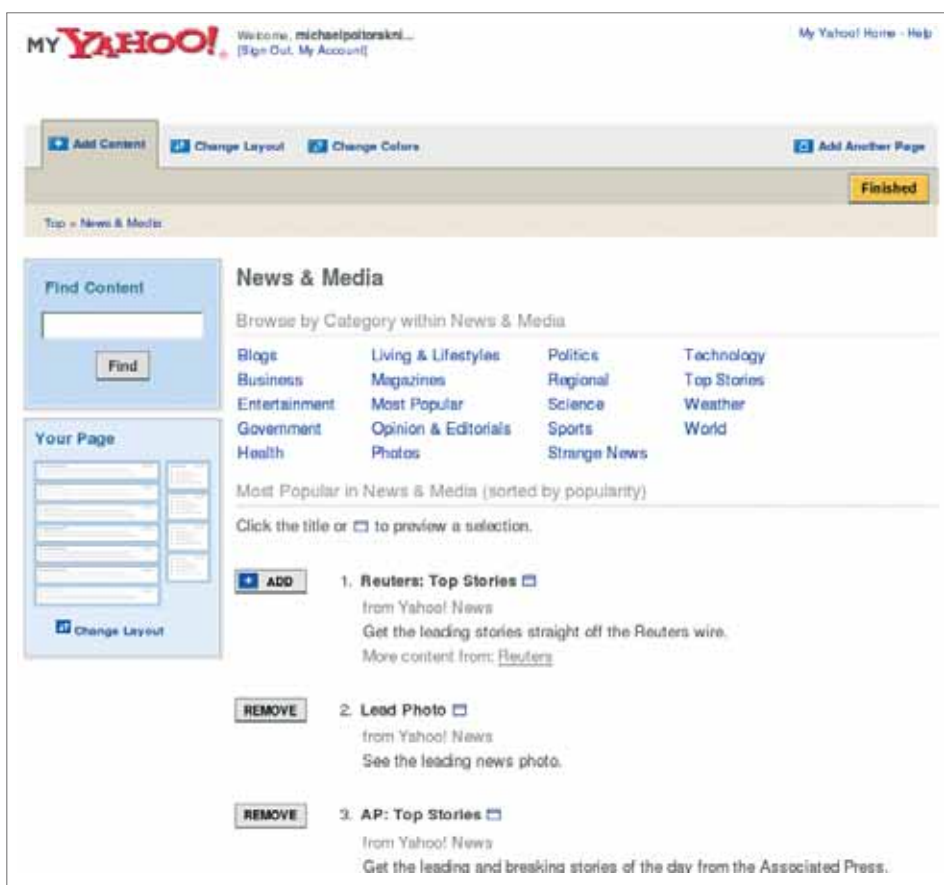
Personalisering er en proces, der benytter viden om brugerens præferencer og den sammenhæng, hvori han arbejder, til at generere tilpasset og relevant information til brugeren. Hensigten med personalisering er dels at reducere og optimere mængden af information, som brugeren modtager i forbindelse med søgning og browsing, dels at inspirere brugeren ved hjælp af tilpassede ekstra-tilbud.

myPortal og Amazons anbefalinger

Der findes efterhånden en del implementeringer af personalisering på internettet. De falder i to kategorier:

1. brugeren har mulighed for selv at angive, hvilket indhold han ønsker skal vises på hjemmesiden. Denne kategori kaldes ofte myPortal.
2. websiden leverer beriget materiale i en eller anden form.

Det måske mest kendte eksempel på den første tilgang er myYahoo (figur 1). Her kan brugeren bestemme hvilke emner eller kategorier af ressourcer, der skal være på hjemmesiden og hvordan de skal prioriteres og præsenteres. I biblioteksverdenen findes der en række amerikanske eksempler på myPortal-hjem-

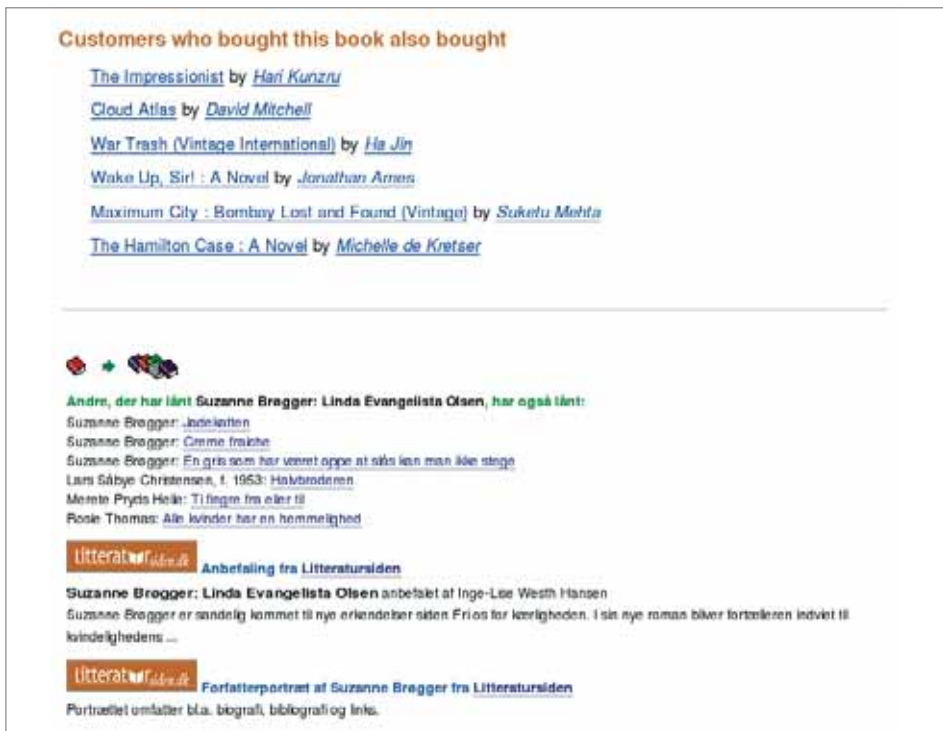
Figur 1. myYahoo. Udvælgelse af indhold til kategorien News & Media på brugerens personlige Yahoo-hjemmeside.

mesider. I Skandinavien kan nævnes Elin på Lunds Universitet og Mit Bibliotek på Aalborg Universitetsbibliotek². Generelt benytter meget få biblioteker konceptet.

Det måske mest kendte eksempel på den anden tilgang er Amazons funktion "Others who bought, also bought...", hvor en bruger, der har fundet en bestemt bog, får anbefalet en række andre bøger på baggrund af andre bru-

gers køb. Danske folkebiblioteker er nu også begyndt at tilføje anbefalinger og anmeldelser til deres materialer. Se figur 2.

Anbefalingstilgangen bygger på en sammenligning af brugerens aktuelle køb (eller lån) med en gruppe af brugere, der har et lignende adfærdsmønster. På baggrund af gruppens præferencer, sammensættes en anbefaling, der vises som et ekstra tilbud til brugeren.

Figur 2. Øverste del af illustrationen viser Amazons "Customers who bought...". Internetboghandlen Amazon anbefaler sine brugere yderligere materialer på baggrund af andre, lignende kunders køb. Nederste del af illustrationen viser, hvordan danske folkebiblioteker forsøger at inspirere lånerne. Bibliotekerne er begyndt at knytte anbefalinger og oplysninger, om hvad andre lånere af materialet også har lånt til søgeresultaterne. Eksemplet her er fra Silkeborg Bibliotek.

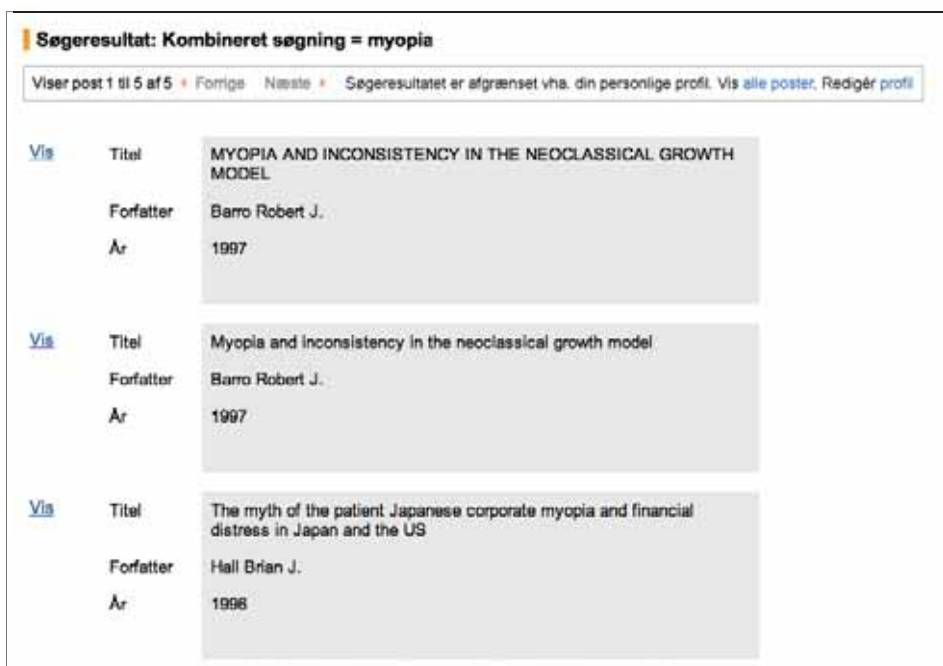
Ud over den normale søgeadfærd kræves der således ikke nogen ekstra indsats af brugeren, for at han kan få vist anbefalingen.

Brugerne synes ikke om myPortal, men godt om anbefalingerne

myPortal-tilgangen har ikke været nogen succes. Det har vist sig, at det er et fåtal af brugere, der opretter en myPortal-brugerkonto, og af disse er det kun en minoritet, der faktisk benytter og vedligeholder kontoen. Tilsyneladende opretter brugerne en konto for at teste konceptet, hvorefter de holder op med at bruge

den (Graphery and Ream 2000; Jordan 2000). En del af forklaringen er, at myPortal-tilgangen kræver en løbende indsats fra brugerens side, for at levere information, der er tilpasset brugerens præferencer. Det har brugerne ikke villet bruge tid på (Poltorak Nielsen 2005; Manber, Patel og Robison 2000).

Anbefalingsstrategien er derimod blevet godt modtaget af brugerne. Dette er dels fordi brugerne blot skal agere, som de plejer for at kunne modtage anbefalingerne, dels fordi anbefalingerne har vist sig at være værdifulde som inspirationskilder i litteratursøgningsprocessen (Netbiblioteket, 2004).

Løser ikke informationsoverload-problemet

Svagheden ved både myPortal og anbefalingsstrategien er, at ingen af dem løser det grundlæggende informationsoverload-problem. I myPortal-strategien flyttes udvælgelsesarbejdet blot til et tidligere tidspunkt i anvendelsen af hjemmesiden, og arbejdet pålægges vel at mærke brugeren selv.

Anbefalingstilgangen mindsker på sin vis overload, fordi brugeren skal bruge færre mentale ressourcer på at finde materiale, der ligner det, han aktuelt kigger på. Men på samme tid er anbefalingerne i sig selv yderligere information, som alt andet lige medvirker til at øge mængden af information brugeren skal tage stilling til.

Alternativ: Personalisering som optimering

Et alternativ til de to nævnte tilgange er en personaliseringsmekanisme, der automatisk optimerer søge- og browseresultater. Herved kan mængden af information reduceres og samtidig kan brugeren få mere relevante resultater.

Et tænkt eksempel på, hvordan denne form for personalisering kan finde sted, ses i figur 3.

I eksemplet har brugeren søgt på det engelske ord myopia (dansk: snæversyn eller nærsynethed), der har én betydning i medicinsk sammenhæng og en anden i økonomisk-politisk sammenhæng. Da søgeresultatet er optimeret til brugeren på baggrund af viden om hans tidligere adfærd, indeholder det kun poster, der relaterer sig til den økonomisk-politiske forståelse af begrebet.

Det er netop fordi, brugerens tidligere søgninger på hjemmesiden har drejet sig om økonomisk og politisk relaterede emner. Personaliseringsmekanismen har ved hjælp af analyser af adfærd forstået, at brugeren interesserer sig for politik og økonomi, og fremhæver derfor poster inden for disse områder, frem for fx de medicinske betydninger af søgeordet.

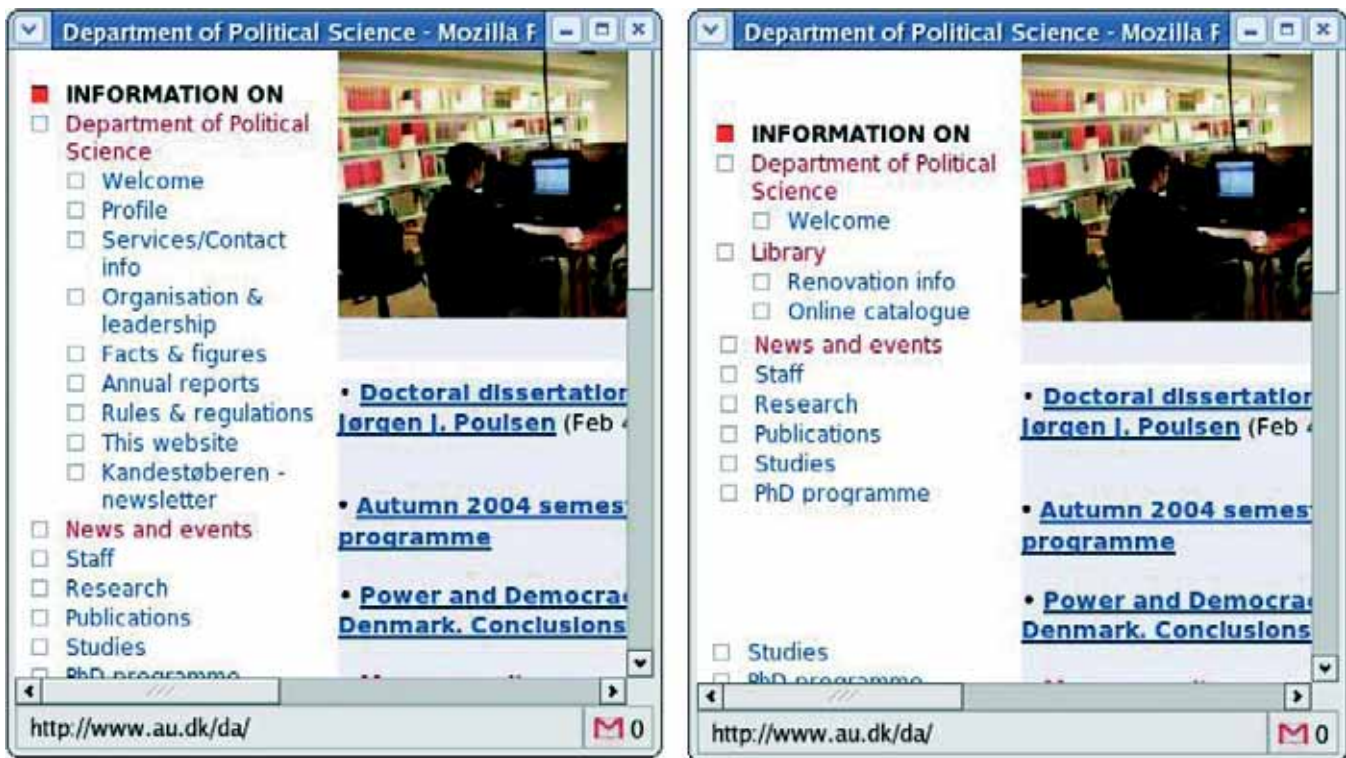
Det betyder, at brugeren får et søgeresultat, der er mere målrettet og relevant, og i højere grad renset for den støj, der ofte præger søgninger.

To typer optimering

Ovenstående eksempel illustrerer, hvordan optimeringsstrategien fungerer. Dens mål er at optimere den information, brugeren modtager, med hensyn til omfang og relevans. Til det formål findes der to grundlæggende strategier:

1. At optimere søgeresultatet.
2. At optimere hjemmesidens struktur.

Figur 3. Et konstrueret eksempel på et optimeret, personaliseret søgeresultat. Brugeren har søgt på myopia, og fået resultater, der relaterer sig til den økonomiske betydning af ordet, fordi systemet ved, at han arbejder inden for dette område. Brugeren kan få vist det ikke-optimerede søgeresultat og redigere sin profil.

Figur 4. Et konstrueret eksempel på hvordan optimering af hjemmesidens struktur kan finde sted. Til venstre ses den normale hjemmeside. Til højre er menuen optimeret, således at menupunkterne Library og News er flyttet opad, da det er disse indgange, den pågældende bruger oftest benytter.

Den første strategi er illustreret i eksemplet ovenfor. Men det er ikke kun søgeresultater, der kan optimeres, også tekstindhold på en webside kan i princippet optimeres ud fra den samme model. Man kan forestille sig, at Politikens hjemmeside kan sortere efter brugerens tidligere læseadfærd – fx ved at artikler om kultur og it vises øverst.

Den anden strategi er klart den mest vidtgående, idet den omstrukturerer hjemmesiden, sådan at både indholds- og navigationselementer flyttes eller helt udelades på baggrund af tidligere adfærd. Fx kan menuer tilpasses, således at de mest relevante links for brugeren vises øverst eller tydeliggøres. Omvendt kan menuer, der ikke er relevante, placeres mere sekundært eller helt udelades fra menuen. På samme måde kan indholdselementer placeres i fokus eller tages ud af fokus, eller helt fjernes fra siden. Figur 4 viser, hvordan en optimering af hjemmesidens struktur kan finde sted.

Mest forskningsprojekter

De fleste projekter der beskæftiger sig med denne form for optimerende personalisering er forskningsprojekter. En kommerciel undtagelse er Google Personalized, hvor Google i øjeblikket tester relevanssorterede søgeresultater baseret på oplysninger om, hvor nyttige brugerens tidligere søgninger har været.

Google Personalized giver mulighed for at slå personaliseringen fra og til, samt mulighed for at fjerne en post eller poster fra en hel hjemmeside fra søgeresultatet.

I brug kan det umiddelbart være vanskeligt at se forskellen på en normal og en personali-

seret søgning. Det er dog Googles påstand, at brugeren vil få mærkbart forbedrede resultater efter noget tid, nemlig når brugeren har fået opbygget en tilpas stor og retvisende søgehistorik.

Fordele og ulemper ved optimering

De største fordele ved optimeringsstrategien er:

- generelt mindre tid brugt på sortering, fravalg og raffinering
- brugeren gør som han plejer. Han skal ikke selv opsætte en profil, da systemet automatisk analyserer hans adfærd
- profiloplysninger bliver ikke forældede, da de vedligeholdes automatisk
- forkert opfattelse af egne præferencer eller behov kan undgås

Ulemperne er at

- brugeren delvist mister kontrol over søge- og browseprocessen
- pludselige eller kortvarige ændringer i brugerens præferencer kan være svære at opfange
- det kan være uklart, hvordan et resultat er opnået
- brugeren stoler ikke på maskinens evner til at producere et godt resultat

Brugerne er ikke vilde med ideen

I modsætning til især anbefalingskonceptet, er de fleste brugere meget skeptiske overfor optimeringsidéen. Meget få vil benytte sig af en optimerende personaliseringsmulighed, fordi de er skeptiske med hensyn til, hvorvidt resultatet er validt og dækkende for deres behov.

I en undersøgelse blandt Statsbibliotekets universitetsbrugere (Poltorak Nielsen 2005), viste det sig at både forskere og studerende ønskede

at bevare kontrol, frem for at få et maskinoptimeret søgeresultat, samt at de fleste frygtede, at vigtigt materiale skulle blive overset af optimeringsalgoritmen. Desuden var tanken om at en computer skulle være i stand til at forudsige deres behov, dem meget fjern.

Til gengæld blev en model, hvor brugeren fik indflydelse på det optimerede resultat – fx ved at han kunne se hvordan det er opnået eller ændre hvordan det er opnået – modtaget mere positivt, men stadig med stor skepsis.

Undersøgelsen viste også, at der er markant forskel på, hvad man syntes om personalisering som koncept og konkret brug af konceptet. Brugerne fandt nemlig ideen om "den intelligente computer" tiltalende, men da de blev præsenteret for mere konkrete forslag til implementeringer, blev de straks mere skeptiske.

Hvorfor skepsis overfor optimeret personalisering?

Forklaringen på at mange brugere er skeptiske overfor optimeret personalisering er kompleks, men noget tyder på, at holdningen kan afhænge af brugssammenhængen. I undersøgelsen på Statsbiblioteket, viste det sig, at de studerende var mere tilbøjelige end ph.d.-studerende og forskere, til at ville benytte sig af de typer personalisering, der fratager brugeren kontrol.

En forsker, der ønsker præcision og for hvem betydning af autoritative og pålidelige informationskilder er stor, er tilbøjelig til enten at fravælge personalisering eller at vælge en personaliseringsform hvor han bevarer kontrollen. Omvendt vil en studerende, der løbende skal sætte sig ind i nye områder og skrive opga-

Personalisering – og i særdeleshed optimering – er en teknologi der rummer et meget stort potentiale for at forbedre brugernes informationssøgning.

ver med forskellige temaer, være på udkig efter inspiration og nye input. Derfor vil han i langt højere grad være parat til modtage anbefalinger og lægge mindre vægt på kontrolaspektet.

Det antyder altså at risikovilligheden og dermed skepsissen øges med betydningen af arbejdet. Omvendt kan det kan også pege på at informationssøgning forbundet med ikke-arbejdsrelaterede aktiviteter, i højere grad kan have glæde af en optimeringsmekanisme.

Dernæst kan man pege på, at der ikke findes en analogi til personaliseret optimering i den virkelige verden. Vi ser ikke eksempler på fysiske ting, der tilpasser sig til over tid på baggrund af brugen af dem, – en cykel ændrer ikke fysiske egenskaber, fordi man bruger den på en bestemt måde. Derfor kan skepsissen også ses som udtryk for manglende erfaring med konceptet.

På samme måde, har vi på internettet endnu ikke set tilfælde, hvor optimeringskonceptet har fundet bred anvendelse. Man kan forestille sig at Google Personalized – hvis den viser sig at være brugbar i praksis – vil bidrage til en større accept af denne personaliseringsform.

Fremtiden

En konkret måde at komme videre på er at lave yderligere prototyper til kommende systemer, som brugerne kan afprøve og give feedback på. Man kan vælge at gennemføre testforløb med Google Personalized, for at se hvad brugerne synes om et konkret system, der allerede er tæt på færdigudviklet.

Når brugerne præsenteres for noget de kan forholde sig til, fx i form af prototyper, har de nemlig langt bedre mulighed for at give kvalificeret feedback, end hvis de præsenteres for en abstrakt kravspecifikation eller blot for et koncept.

En anden måde at komme videre på er at se nærmere på årsagerne til at brugerne er skeptiske over for tab af kontrol i it-systemer. Set i lyset af at vi jo i mange andre dagligdags sammenhænge afgiver kontrol til systemer vi ikke forstår, er det ret interessant at brugerne er skeptiske overfor optimering.

Personalisering – og i særdeleshed optimering – er en teknologi der rummer et meget stort potentiale for at forbedre brugernes informationssøgning. Men prisen kan umiddelbart være høj fra brugerens synsvinkel.

Literaturliste

Graphery, James, og Dan Ream (2000). "VCU's My Library: librarians love it – users? Well, maybe. Personalized web portal at Virginia Commonwealth University", pp. 186 - 190 i Information Technology and Libraries, årg. 19, nr. 4

Jordan, William E. (2000). "My Gateway at the University of Washington Libraries. Customizable web portal", pp. 180-5 i Information Technology and Libraries, årg. 19, nr. 4.

Manber, Udi, Ash Patel, and John Robison (2000). "Experience with personalization on Yahoo!", pp. 35-39 i Communications of the ACM, årg. 43, nr. 8 Netbiblioteket (2004). "Brugerpanel for efterår 2004 i Netbiblioteket", upubliceret projektrapport, Århus 2004.

Poltorak Nielsen, Michael (2005). A Critical Perspective on Personalisation, speciale Aarhus Universitet. Se www.personalisering.dk.

Noter

1 Google har i dag over otte milliarder sider i deres indeks. Det reelle antal websider er højere, da Google ikke medtager alt. Fx indekseres ikke de databaser, hvori mange hjemmesider laver dynamiske opslag – såsom produkt databaser.

2 Elin på Lunds Universitet: www.lub.lu.se/ub/internet/mylibrary.html og Mit Bibliotek på Aalborg Universitetsbibliotek: www.aub.aau.dk/portal/js_panel/forside/article/134

Det store spørgsmål er da, om vi skal lytte til brugerne og undlade at arbejde med optimering. Eller omvendt, om vi skal vælge at insistere på at det her er en god idé – på trods af brugernes skepsis –, og tro på, at konkret brug af teknologien over tid kan skabe større genkendelighed og tryghed.

DanBib – ”fysisk” og ”virtuel” fælleskatalog

Af Anders-Henrik Petersen

Dette er en kort, bearbejdet udgave af et paper med titlen ”Danish union catalogue DanBib and library.dk – ”physical” and ”virtual” union catalogue”, som blev præsenteret på den 9. IFLA Interlending and Document Supply-konference i Tallinn 20.-23. september 2005. Abstract, det fuldstændige paper (med alle henvisninger) og Powerpoint-præsentation ligger på konferencens hjemmeside: www.nlib.ee/26869

Anders-Henrik Petersen
databasekonsulent
Dansk BiblioteksCenter
ahp@dbc.dk

Kan I huske ”Slaget om fælleskatalogen” for et par år siden? Den store diskussion, om vi skulle droppe DanBib og bibliotek.dk som en ”fysisk fælleskatalog” (DanBib/bibliotek.dk baserne med kopier af de deltagende bibliotekers poster), og i stedet basere søgning, genbrug og udveksling af fjernlånsbestillinger på en såkaldt ”virtuel” model: hvor fælleskatalogen så at sige dannes ved samtidige søgninger i flere eller alle bibliotekers databaser.

Jeg vil ikke hér opholde mig ved selve diskussionen (der til tider var det, som englænderne kalder ”heated” – på dansk: ”åbenhjertig”), men derimod konklusionen:

- der var ”indtil videre” intet praktisk brugbart alternativ til en fysisk fælleskatalog
- fælleskatalogen skulle stadig stille en central låneformidlingsservice til rådighed
- men skulle i fremtiden også understøtte en decentral udvikling af automatiske ILL-funktioner baseret på Z39.50

Med andre ord: en fysisk fælleskatalog, med ”virtuelle” elementer, når man kunne opnå fordele derved.

Denne artikel vil berøre hvordan vi har forsøgt at efterleve denne konklusion for så vidt angår DanBib’s ILL-funktioner.

ILL i DanBib før Z39.50-ILL

Næsten fra start i 1994 indeholdt DanBib en bestillingsfunktion, baseret på udsendelse af e-mail. Og disse e-mails har siden 1994 også kunnet udveksles med lokalsystemerne i maskinlæsbar format. Dette format var ikke baseret på den internationale ILL-standard ”ISO-ILL” (ISO 10160/10161) – af gode grunde, da den først fremkom senere. Men på den ældre standard ISO8459-1. De fleste danske biblioteker og bibliotekssystemer (318 biblioteker) uploader automatisk kopier af

afsendte bestillinger (”DanBib-kvitteringer”) i lokale ILL-systemer.

Med hensyn til indkommende bestillinger er der 157 biblioteker, der behandler disse bestillinger automatisk ved hjælp af iso8459-1-formaterede e-mails. 58 biblioteker håndterer indkommende ILL-bestillinger i BOB-basens web-grænseflade, 172 modtager ”almindelige” e-mails, og 53 biblioteker modtager bestillinger fra DanBib via Z39.50

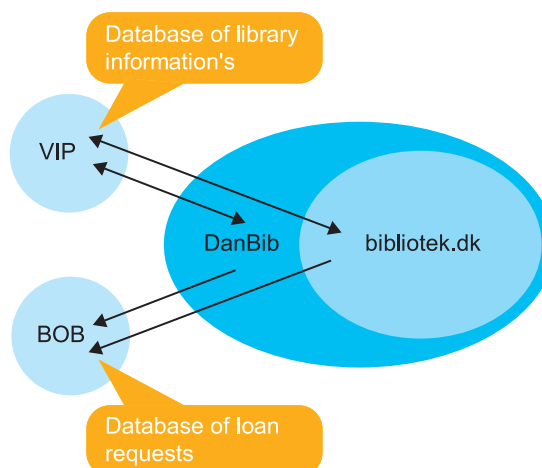
Anvendelsen af ISO8459-1-formaterede, maskinlæsbar e-mail har medført en vis automatisering – kvitteringer og bestillinger uploades automatisk, og flere systemer kan sende svar på bestilling automatisk. Men disse svar kan ikke behandles automatisk af det modtagende system, ligesom de efterfølgende ILL-transaktioner (rykker/status-forespørgsel, annullering, fornyelse, hjemkaldelse osv.) heller ikke er automatiserede.

Z39.50-ILL i Danmark – danZIG profilen

Da man i 2002 – efterhånden som ”slaget om fælleskatalogen” ebbede ud – pegede på implementering af Z39.50-ILL, var man ikke på helt bar bund. Under forsæde af Biblioteksstyrelsen havde ’danZIG-gruppen’ (Danske Z39.50-implementører) siden 1997 arbejdet på at fastlægge og standardisere alle biblioteksanvendelser af Z39.50-protokollen. Den havde på det tidspunkt lagt sidste hånd på ”det svære” nemlig visning af beholdningsdata og udveksling af fjernlånsbestillinger. Arbejdet resulterede i ’danZIG’-profilen, som er en dansk profil for anvendelse af Z39.50 i danske biblioteker. Vedrørende ILL havde man, som det vigtigste, aftalt:

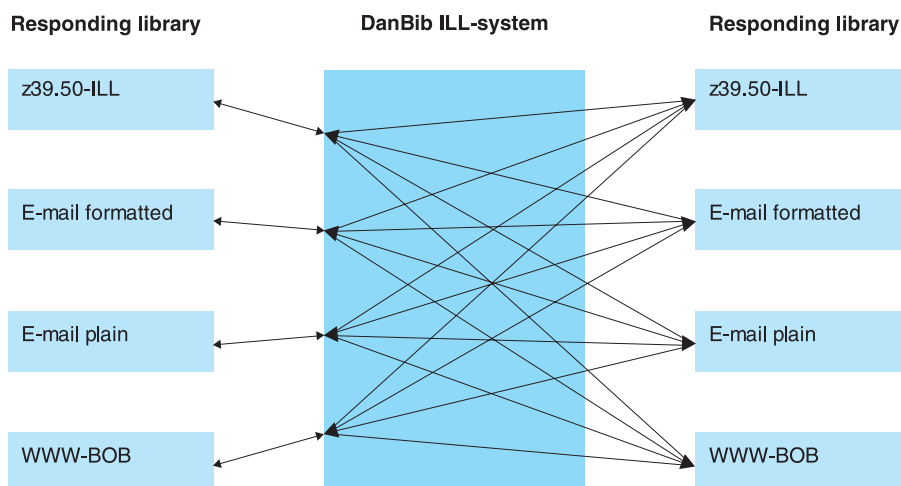
- beholdningsformatet er i overensstemmelse med det internationale ZIG holdings XML-schema

Important components

DanBib ILL-system

The DanBib ILL-system mediates ILL- transactions between 4 different types of local library systems

- ILL-transaktioner sendes via Z39.50 i XML-format
- danZIG-profilen specificerer et mindre antal ILL-services sammenlignet med "den store" ISO-ILL-standard – nemlig dem vi skønner, vi har brug for

DanZIG-profilen beskriver først og fremmest ILL mellem to bibliotekssystemer. Men der tages også hensyn til udveksling af ILL-beskeder mellem et lokalt bibliotekssystem og DanBib. Man går ud fra at DanBib understøtter ILL-REQUEST and ILL-ANSWER (dvs. bestilling og svar på bestilling), mens de efterfølgende ILL-transaktioner – såsom status-forespørgsel ("rykker"), annullering, fornyelse m.v. sker direkte mellem to Z39.50-biblioteker.

"Z-bestil" – sådan er det gået

DanBib-systemet åbnede for at sende og modtage danZIG-ILL ("Z-bestil") i juni 2004. Anden version blev sat i drift sommeren 2005, og omkring nytår regner vi med at sætte en tredje (og "endelig") version i drift, og dermed åbne op for andre implementører/systemer.

Næsten 60 biblioteksvæsner har implementeret systemet i dag, heriblandt de fleste af de store långivere blandt folkebibliotekerne, samt (indtil videre) et enkelt af universitetsbibliotekerne, nemlig Danmarks Pædagogiske Bibliotek.

For disse biblioteker er situationen:

- alle indgående ILL-bestillinger (afsendt fra Netpunkt, BOB-basen eller fra en Z39.50-klient gennem Zpunkt-DanBib eller direkte fra en anden Z39.50-klient) modtages og behandles automatisk: opslag i den lokale katalog, udskrivning af "på-hylden"-liste eller reservering, afsendelse af ILL-svar til det lånsøgende bibliotek

- hvis ILL-svaret kommer fra et andet Z39.50-bibliotek – eller hvis bestillende bibliotek sender et svar fra BOB-basens grænseflade – modtages svaret også automatisk via Z39.50, og det opdaterer automatisk det lokale ILL-system
- alle efterfølgende ILL-transaktioner (rykker, annullering, fornyelse m.v.) kan også udføres automatisk, hvis den anden part også er et Z39.50-bibliotek. I så fald sker det ved direkte Z39.50-kommunikation mellem de to parter

Z39.50-ILL-bibliotekerne opnår derfor alle de fordele, som automatiserede ILL-systemer giver:

- hurtigere "turnaround time"
- mindre papir – mindre museklikkeri
- færre fejl end ved manuel bestillingshåndtering
- lavere mandetidsforbrug til ILL

Dette har også betydning for fælleskatalogens brugere: DanBib kan nu hente og præsentere aktuelle, opdaterede beholdnings- og cirkulationsoplysninger via Z39.50-opslag i de lokale kataloger. Pt. sker det ved bestilling, men en oplagt videreudvikling af Netpunkt vil være at give brugeren mulighed for at hente disse oplysninger allerede ved visning af lokaliseringer. Således at man i én visning ikke bare har overblik over lokaliseringer, men også kan se hvor materialet er hjemme eller først kan leveres fra.

Er der da slet ikke problemer?

Jo – der har været og er stadig problemer. Det sværeste, både for Z-bestil-bibliotekerne selv og deres "kunder", har nok været dette at gå fra manuel til automatisk håndtering. Tidligere "læste" en person alle bestillinger, inkl. evt. be-

mærkninger og noter i bestillingen. Den manuelle behandling gjorde, at man kunne acceptere at en bestilling var på en post, hvor man måske ikke havde denne udgave (men en anden). En sådan bestilling vil det automatiske system ikke umiddelbart acceptere, det vil prompte sende et svar: "haves ikke". Ofte til fortrydelse for bestillende bibliotek. Der har også vist sig problemer på biblioteker med uregistrerede tidsskriftnumre, med opdatering af lånerregistre m.m. Men ikke større problemer end at de har kunnet løses, eller vil blive det.

Det danske bibliotekssystem-landskab er meget varieret – for ikke at sige komplekst! En lang række systemer med forskellige teknologiske platforme og måder at kommunikere indbyrdes på eksisterer side om side. DanBib's ILL-system har indtil nu med held kunnet fungere som "ILL-systembro" mellem disse indbyrdes meget forskellige systemer, således at lånesamarbejdet har kunnet fungere og udvikle sig teknologisk. Og det vil det også kunne i fremtiden, uanset hvilke nye teknologier og protokoller, der måtte dukke op. Her fungerer danZIG-profilens beslutning om at udveksle beholdningsoplysninger og ILL-transaktioner i XML-format som en "fremtidssikring":

- når først et indhold er beskrevet og kan sendes i XML, er transportformen underordnet (e-mail, z39.50, SOAP/XML web services)
- ISO-ILL-standard er under revision – den vil uvægerligt bevæge sig i retning af XML

Det vil være nødvendigt med en "ILL-systembro", så længe der ikke er tradition og politisk vilje til at danske biblioteker vælger ét og samme system. Så ved at understøtte en central og en decentral udvikling af ILL-services – og ved at understøtte danZIG, har vi indtil videre forsøgt at leve op til konklusionerne i den seneste fejde om fælleskatalogen.

I en senere artikel i DF-revy vil vi beskrive de eksisterende og kommende services i DanBib og bibliotek.dk, der bygger videre på Z-bestil og andre "virtuelle" elementer/teknikker, bl.a.:

- automatisk fjernlån af bibliotek.dk bestillinger
- automatisk verifikation af låner i bibliotek.dk
- automatisk ajourføring af lånerregister med biblioteksoplysninger

Kan weblogs bruges til at understøtte bibliotekernes netressourcer?

Af Esben Fjord Nielsen

Weblogs er en teknologi, der har været en del opmærksomhed omkring på det seneste. Såvel i det generelle internet miljø som i bibliotekssektoren. Diverse referenceværktøjer gør det muligt at gemme bibliografiske data for en informationskilde. Og endelig bliver weblog teknologien i stigende grad brugt af studerende til at gemme, beskrive og dele informationer på en uformel måde og dele den med andre.

Esben Fjord Nielsen
Danmarks Biblioteksskole
efn@db.dk

Weblogs er en slags personlige logbøger på nettet, der oprindeligt blev startet som et medie, hvor forfatterne kunne skrive om de links, de fandt på nettet og dele dem med andre, der så har mulighed for at kommentere dem. Efterhånden blev weblogs i ligeså høj grad personlige dagbøger, hvor forfatterne skrev om deres eget liv, følelser og oplevelser.

Også i bibliotekssektoren er weblogs begyndt at vinde frem. Indtil videre er de mest blevet brugt som en slags medie til videndeling mellem kollegaer, og ikke i særlig høj grad som et medie, der inddrager brugerne. Men i USA er man på nogle af Universitetsbibliotekerne begyndt at bruge weblogs i forbindelse med deres bibliotekstilbud. Formålet er at skabe en slags platform, hvor weblogs i kombination med andre online værktøjer tilbyder biblioteksressourcer på en anden måde end de traditionelle tilbud. Denne artikel beskæftiger sig med 2 af disse initiativer og forsøger at besvare spørgsmålet: Kan weblogs bruges til at understøtte bibliotekernes netressourcer?

Første del af artiklen handler om, hvordan man vil udvikle værktøjer, der kan hjælpe de studerende, forskere og underviserne til på en nemmere måde at indsamle og dele information fra forskellige biblioteksrelaterede og netbaserede kilder. Værktøjerne kaldes Library Groupware og kombinerer weblogs med OpenURL og referenceværktøjer

I anden del handler det om biblioteket på University of Minnesota. Her har de oprettet en weblog service, der gør det muligt for studerende, forskere og lærere at oprette deres egne weblogs til brug i studieformål eller privat og samtidig åbne mulighed for direkte links til bibliotekernes ressourcer.

Library Groupware

Når studerende skal indsamle information, sker det ikke kun via bibliotekernes kataloger, der er centralt styrede samlinger underlagt formaliserede regler, men også i stadig stigende grad via nettet, hvor almindelige brugere indsamler informationer ud fra egne individuelle kriterier.

Derfor er der opstået et behov for at nytænke måden at indsamle information på, hvor fokus flyttes fra en centralistisk styret udvælgelse, der foretages af bibliotekerne til en mere fleksibel model, der også understøtter den mere uformelle individuelle tilgang til informationsudvælgelse og organisering.

Formålet med Library Groupware er at understøtte kombinationen mellem bibliotekernes formelle kataloger og individets uformelle informationsstrukturer ved at udvikle et online værktøj.

Der findes allerede nu en række online værktøjer, der på hver deres måde understøtter begge tilgange til informationsorganisering. OpenURL er en teknologi, der giver mulighed for at lave links til relaterede informationer fra forskellige biblioteksressourcer og andre formelle samlinger. Diverse referenceværktøjer gør det muligt at gemme bibliografiske data for en informationskilde. Og endelig bliver weblog teknologien i stigende grad brugt af studerende til at gemme, beskrive og dele informationer på en uformel måde og dele den med andre.

Library Groupware skal kombinere disse forskellige værktøjer og skabe et online værktøj, hvor man på en nem måde kan kombinere webloggens evne til at beskrive, arkivere og dele information med OpenURL's funktionalitet til at linke til relaterede informationer og samtidig skabe korrekte referencer via det tilknyttede referenceværktøj på en dynamisk måde.

Scholar's Box

Et af de første forsøg på at skabe et sådant værktøj er Scholar's Box, der er udviklet på The Interactive University at UC Berkeley.

Ideen med Scholar's Box er at give den studerende mulighed for at indsamle og udvikle personlige samlinger af information og dele dem med andre under mottoet Gather, Create, Share.

Man kan indsamle (gather) informationer dels fra biblioteksressourcer som bibliotekskataloger, linkportaler og databaser, men også fra netressourcer som Amazon, Google og RSS feeds.

Al denne information organiseres, beskrives og placeres i individuelle samlinger (create) og kan deles (share) med andre via weblogs og andre formater.

Indtil videre er Scholar's Box stadig på forsøgsstadiet, men en af initiativtagerne til projektet, Raymond Yee håber, at forsøget kan være med til skabe en ny platform for informationsudvælgelse. En udvælgelse, der i højere grad afspejler den studerendes vaner og dermed er med til at bygge bro mellem bibliotekerne og de studerende og samtidig understøtte det nye paradigme for informationsudvælgelse og organisering.

Biblioteket som weblog-udbyder

På University of Minnesota har biblioteket oprettet en service - Uthink, så studerende, lærere og forskere nemt kan oprette deres egne weblogs.

Formålet med projektet, der blev startet i september 2003, er fra bibliotekets side mangesidet. Bl.a. ønsker man at give mulighed for at skabe akademiske interessefællesskaber. Man vil bevare universitetets kulturelle hukommelse og endvidere bruge weblogs som medie

Desuden er projekter som dette med til at synliggøre biblioteket på en anden måde og forhåbentlig være med til at eksponere bibliotekets ressourcer på en måde, der i højere grad understøtter de studerendes tilgang til informationsudvælgelse

til at understøtte ændringer i forestillingen om bibliotekernes rolle. Sagt på en anden måde, så er biblioteket interesseret i at 'brande' sig på en ny måde i forhold til deres brugere og mener, at weblogs kan bruges i denne proces.

Endelig skulle weblog-systemet også være med til at understøtte retten til at skrive og udtrykke sig. Shane Nackerud, der er leder af projektet, udtrykker det således:

"That is why it is so important for blogs to be housed in the libraries. As guardians of intellectual freedom libraries can encourage people to write what they want, when they want, without fear of institutional restraint. Blogs give people on campus the freedom to express their opinion in any way they see fit, and libraries can ensure that their first amendment rights aren't tampered with."

Det er altså ikke nødvendigvis kun studierelaterede weblogs, systemet åbner op for, men også personlige weblogs, hvor forfatterne kan give udtryk for deres egne tanker og meninger.

Ideen opstod i kølvandet på en brugerundersøgelse af biblioteket, hvor mange af de adspurgte udtrykte stor tilfredshed med at få muligheden for at sige deres mening om biblioteket. Derfor ville biblioteket gerne på en mere uformel måde give deres brugere mulighed for løbende at give deres mening til kende og ideen med weblogs blev født.

Indtil videre er der over 1700 weblogs i systemet. Der er skrevet over 25.000 indlæg og der er over 3500 forfattere.

Systemet er åbent for alle studerende og ansatte og det eneste, der kræves for at komme i gang, er de logins som alle studerende og ansatte alligevel har i forbindelse med universitetet.

Sammen med de tidligere omtalte Library Groupware systemer, giver Uthink mulighed for at linke direkte til bibliotekets ressourcer via OpenURL. Dvs. at forskere og studerende har mulighed for i deres weblogs at indsætte OpenURL-links direkte i deres indlæg på webloggen.

Hvis man undersøger alle indlæg fra systemets forskellige weblogs, vil man se, at 47 % af dem kan karakteriseres som personlige indlæg. 34 % er relateret til en bestemt klasse, fag eller forløb, mens 5 % er forskerrelaterede og 11 % arbejdsbetingede.

Der er altså en ca. fifty-fifty fordeling mellem de 'seriøse' og de personlige weblogs.

Uthink er blevet en stor succes på universitetet og fungerer i mange tilfælde enten som personlige dagbøger for de studerende eller som gruppeværktøjer i studiesammenhæng m.v. og man planlægger i fremtiden at styrke forbindelsen mellem biblioteksressourcer og weblogs.

Mere end personlige dagbøger

Disse 2 projekter viser, at weblogs kan bruges til andet end personlige dagbøger. I kombination med forskellige biblioteksrelaterede værktøjer, kan weblogs bruges til at bygge bro mellem de studerende og deres måde at tænke på, indsamle informationer på og deres forestillinger om biblioteket og bibliotekernes formelle ressourcer.

Desuden er projekter som dette med til at synliggøre biblioteket på en anden måde og forhåbentlig være med til at eksponere bibliotekets ressourcer på en måde, der i højere grad understøtter de studerendes tilgang til informationsudvælgelse.

Vi vil nok komme til at se flere projekter af denne karakter i fremtiden og det kunne være interessant, hvis man også i dansk regi eksperimenterede med at udvikle sådanne systemer. Måske kan weblogs vise sig at være en ny måde at synliggøre mange af de gode og veldokumenterede netressourcer (f.eks. DEFFs fagportaler), der er udviklet og gøre dem mere synlige og benyttede i fremtiden?

Læs mere om Library Groupware på

www.ariadne.ac.uk/issue40/chudnov/
<http://iu.berkeley.edu/IU/SB>
<http://raymondye.net/wiki/ScholarsBox>

Læs mere om Uthink på

<http://blog.lib.umn.edu/>
<http://blog.lib.umn.edu/archives/000477.html>
www.theshiftedlibrarian.com/2004/09/29.html
www.mndaily.com/articles/2004/04/28/9476
<http://cites.boisestate.edu/v5i3f.htm>
http://scilib.typepad.com/science_library_pad/2005/01/ala_midwinter_p.html
http://blog.lib.umn.edu/archives/snackeru/greet/2004/04/27/reflections_on_uthink.html

Nye DF- medlemmer

Trine Fjordback Søndergaard
Danmarks Designskole

Tove Juul Hansen
Forskningscenter Risø. Biblioteket.

Lone Hansen
Sygeplejeskolen i Vejle Amt

Christian Kaatmann
Det Kongelige Bibliotek

Lise Gade
Roskilde Universitetsbibliotek

Eva Bye Andersen
Københavns Tekniske Bibliotek

Eva Andreasen
Skipper Clement Seminarier

Forskningsregistrering, -formidling og -dokumentation med PURE – status

En række danske universiteter er i fuld gang med at implementere ”institutional repositories” – digitale arkiver – med PURE software fra firmaet Atira A/S. 5 danske universiteter har foreløbig valgt PURE som platform og der er yderligere 3 forskningsinstitutioner, som forventes snart at påbegynde implementering. Projektet er støttet af DEFF og projektperioden løber til udgangen af 2005. (Se artikel i DF Revy, 28 (2), marts 2005.)

De 5 universiteter – AAU, ASB, AU, KVL og RUC – er blevet enige om et fælles metadataformat for registrering af både publikationer og projekter samt et sæt fælles publikationstyper. Disse typer omfatter publikationer som er forskningsrettede, formidlende og til undervisningsbrug.

En arbejdsgruppe med deltagelse af de 5 universiteter har arbejdet med det fælles metadataformat og publikationstyperne.

Sideløbende er der kommet forslag til udvikling af en række andre moduler til PURE grundsystemet. Disse moduler er nu under udvikling og omfatter: et modul til registrering af studentepublikationer, et modul til import

og eksport af ”eksterne publikationer” (altså publikationer skrevet på andre institutioner, men som skal indgå i en forskers publikationsliste), et modul til generering af rapporter i forskellige formater (f.eks. i pdf format, XML, HTML, almindelig tekst og formater til at importere i andre programmer) ud fra data i de forskellige PURE moduler, et modul til registrering af aktiviteter (f.eks. redaktionsarbejde, gæsteforelæsninger, deltagelse i råd og nævn osv.) og et nyhedsmodul, hvor eksterne data kan indlæses i PURE til at formidle omtalen af institutionen i medierne. Som en del af DEFF-projektet udvikles et bibliometrisk modul, til analyser af institutions og forskers publikationer og publikationsmønstre.

Det er hensigten, at PURE-systemet med disse moduler skal udgøre en hjørnesten i universiteternes forskningsregistrering, -formidling og -dokumentation. Med deltagelse af så mange universiteter og ved anvendelsen af fælles formater og rapportering, vil formidling af dansk forskning og benchmarking på tværs af universiteter være hjulpet godt på vej.

Adrian Price
DVJB
PURE arbejdsgruppe

Det er hensigten, at PURE-systemet med disse moduler skal udgøre en hjørnesten i universiteternes forskningsregistrering, -formidling og -dokumentation.

NOVEMBER	10. – 11.	Klarskovgård, Korsør	2. Danske Konference om Informationsarkitektur (DK-IA2). Arrangeret af DF Forum for Informationsarkitektur. www.dfdf.dk/arrangementer_df.php
	11	Lund	Takt, Ton och Information. Temadag for Erhvervsrådgivere og bibliotekarer med interesse for erhvervsinformation. Program: www.infobusinessoresund.net/temadag_program_2005.htm
	21.	Århus, ÅKB	Webservices Light. Arrangeret af BFs IT-faggruppe og Fabita http://grupper.bf.dk/it/
NOVEMBER /DECEMBER	29. – 1.	London	Online Information 2005. www.online-information.co.uk
DECEMBER	8.	København, CBS	Temadag. "Den der lever skjult, lever godt?" Markedsføring i egen organization. Forum for Markedsføring og Brugerservice www.dfdf.dk/arrangementer_df.php
2006			
FEBRUAR	3. – 4.	Middelfart	"Nye trends på fag- og forskningsbiblioteker". Statsgruppens internatmøde 2006. http://grupper.bf.dk/stat/
	7. – 9.	Bielefeld Tyskland	"Redefining the Library". 8th International Bielefeld Conference http://conference.ub.uni-bielefeld.de/2006/programme
MARTS	9. – 10	Klarskovgård	DF Vinterinternat OBS: Ny dato
	22. – 24.	Utrecht, Netherlands	"Changing Needs, Changing Libraries". 12th Seminar of The LIBER Architecture Group. www.zhbluzern.ch/LIBER-LAG/lagensb.htm
AUGUST	16. – 18.	København	Creating Knowledge IV - Forum for brugeruddannelse http://web.bit.mah.se/konferens/ck4/
	20 – 24	Seoul Korea	"Libraries: Dynamic Engines for the Knowledge and Information Society". 72nd IFLA General Conference and Council www.ifla.org/IV/ifla72/
SEPTEMBER	7. – 8.	Roskilde	DF Årsmøde

Afsender

DFs sekretariat
Hanne Dahl
Statsbiblioteket
Universitetsparken
8000 Århus C

Returneres ved vedvarende adresseændring

Fra Baglinjen

IFLA 2005 og ALP

Så har det igen været IFLA-konference tid. Denne gang i Oslo, og med et lidt kortere program (kun 4 arbejdsdage). Det var en vellykket og interessant konference, og det fulde program og mange indlæg kan ses på IFLAs hjemmeside. Der vil være noget for ethvert bankende bibliotekshjerte. Som indledning til den årlige konference holdes sædvanligvis et Nordic Caucus, hvor de nordiske biblioteksforeninger og deres medlemmer mødes, udveksler nyheder og danner netværker.

Emnet for årets møde var en af IFLAs Core Activities: Action for Development through Libraries Programme (ALP). ALP programmet startede så småt i 1984 og var i fuld drift fra 1991 med navnet Advancement of Librarianship. Fra 2004 tog man navneforandring og satte Action foran.

ALPs virke er at fremme biblioteksuddannelse, at fremme biblioteksforeningsdannelse, at fremme bibliotekssagen og at fremme indførelse af ny teknologi i biblioteker i udviklingslande.

Arbejdet gøres i samarbejde med de regionale IFLA kontorer og andre IFLA programmer. Samarbejdet omfatter uddannelsesprogrammer, konferencer, seminarer, workshops, stipendier, publikationer, fund-raising og meget andet.

De nordiske biblioteksforeninger har støttet op omkring denne IFLA core activity og alle har bidraget med større eller mindre pengebeløb i årenes løb.

ALPs hovedkvarter er placeret på Uppsala Universitet og ledes af Birgitta Sandell. 3 af de 8 bestyrelsesmedlemmer er fra nordiske lande og programmet får stor økonomisk støtte fra bl.a. Swedish International Development Cooperation Agency (SIDA). Som det fremgår nyder dette program stor nordisk bevågenhed.

DF har også gennem årene støttet med først 5.000 kr/år og de senere år med 2.500 kr/år. Under DFs år med betrængt økonomi besluttede vi at halvere beløbet for at kunne yde støtte til IFLA Committee on Free Access to Information and Freedom of Expression (FAIFE). Da vi nu vurderer at FAIFE er mere trængende end ALP har vi besluttet at flytte hele støttebeløbet på 5000 kr/år til FAIFE.

Det er jo et beskedent beløb, og jeg synes vi som forening bør overveje om vi kan bidrage med mere og samtidig arbejde for at IFLAs økonomi også rækker til core activities.

Vi savner ganske meget de bidrag DANIDA gav førhen og det ville pynte pænt på Danmarks image at få DANIDA på det biblioteksmæssige verdenskort igen.

Hardcore interesserede kan læse mere på:
www.ifla.org/VI/1/alp.htm
www.ifla.org/IV/ifla71/Programme.htm

Lene Stampe
Næstformand i DF

Vi savner ganske meget de bidrag DANIDA gav førhen og det ville pynte pænt på Danmarks image at få DANIDA på det biblioteksmæssige verdenskort igen